

STINA HÖGNABBA

“UNELMIA, PIKAVOITTOJA JA DEMOKRATIAPÖHINÄÄ”

Helsingin demokratiapilottien tulokset

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2014

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFRÅGNINGAR
INQUIRIES**

Stina Högnabba
p. – tel. 09 310 42525
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarekatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarekatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYynti
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarekatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarekatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

”UNELMIA, PIKAVOITTOJA JA DEMOKRATIAPÖHINÄÄ”

Helsingin demokratiapilottien tulokset

STINA HÖGNABBA

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2014:1

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS
Magnus Gräsbeck

TAITTO JA KUVIOT
OMBRYTTNING OCH FIGURER
GENERAL LAYOUT AND GRAPHS
Pirjo Lindfors

KANSI
PÄRM
COVER
Tarja Sundström-Alku
Kansikuva | Pärm bild | Cover picture
Helsingin kaupungin matkailu- ja kongressitoimiston
materiaalipankki / Timo Santala

PAINETTU
ISSN 1455-7266
ISBN 978-952-272-623-0

VERKOSSA
ISSN 1796-7236
ISBN 978-952-272-624-7

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Förord	6
Preface	7
1 Mistä on kyse?	9
1.1 Kokeiluvuoden organisointi ja rahoitus	10
1.2 Pilottikonaisuuden arviointi.....	11
2 Deliberatiivinen lähidemokratia	12
3 Mitä piloteissa tapahtui?	14
3.1 Pilottien tavoitteet ja keskeiset tulokset	15
Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana	15
Itä-Pasilan demokradiapilotti	16
Mainio Malminkartano	16
Maunulan demokradiahanke	16
Vetoa ja Voimaa Mellunkylään.....	17
Lähidemokratiaa Vuosaareen.....	17
Kaupunkilaisten raati.....	18
Helsingin pyöräilevät kaupunginosat	18
RuutiBudjetti.....	18
Me asumme täällä -lähidemokradiatyökalu testissä	19
Tapaninvainiossa	19
3.2 Pilottien ja kaupungin välinen yhteistyö.....	19
4 Kaupunkilaisten osallistuminen ja alueellinen vaikuttaminen	23
4.1 Mitä toimintamalleja on syntynyt?	23
Raadit	25
Yksittäiset tai jatkuvat asukasfoorumit	27
Suunnitteluun vaikuttavat mallit	28
Tapahtumat	28
Kerro kartalla -teknologiatyökalu.....	29
4.2 Minkälaista osallisuutta menetelmät edistävät?	30
5 Tulevaisuuden näkymiä	33
6 Loppupohdintaa	35
Lähteet	38

ESIPUHE

Kaupunginvaltuuston hyväksymä Helsingin kaupungin strategialaiva vuosille 2013—2016 lepää kuvainnollisesti sanottuna demokratia- ja osallisuusmeressä. Nämä kysymykset ovat Helsingille korostetun tärkeitä. Vuonna 2013 toteutettiin vuoden mittaisena kokonaisuutena alueellisen osallistumisen kokeilu, jota kutsuttiin demokratiapilottikokeiluksi. Mukaan valittiin kymmenen pilottia eri puolilta kaupunkia. Pilotit ovat kehittäneet osallistuvaan lähidemokratiaan perustuvia toimintamalleja ja toimintatapoja alueellisen vaikuttamisen kasvattamiseksi.

Tämä tutkimus kokoaa yhteen pilottihankkeiden toimijoiden, projektityöntekijöiden ja Helsingin kaupungin eri virastojen yhteyshenkilöiden näkemyksiä. Aineisto on kerätty pitkin vuotta haastatteluin ja lomakekyselyin. Erikseen on vielä seurattu pilottien toimintaa sosiaalisessa mediassa.

Tämän raportin tuloksilla on suoraa soveltavaa käyttöä kehitettäessä asukkaiden osallistumisväyliä ja -mahdollisuuksia. Lisäksi tulokset tukevat alan tutkimusta tuottamalla mielenkiintoista tietoa demokratiapilottihankkeista ja niiden asemasta ja kehityksestä.

Tutkimuksen toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista ilman laajaa yhteistyötä. Kiitokset pilottitoimijoille, jotka ovat tuottaneet aktiivisesti tietoa. Kiitokset myös demokratiapilottin työntekijöille — Janne Typpi, Titta Reunanen ja Outi Rissanen — jotka mahdollistivat yhteistapaamiset pilottitoimijoiden kanssa ja auttoivat yhteisten keskustelujen avulla arviointitiedon jalostamisessa. Lämmin kiitos myös tämän alueellisen osallistumisen kokeilun työryhmän jäsenille sekä puheenjohtaja Anja Vallitulle, jotka ovat kommentoineet arvioinnin tuottamaa tietoa ja loppuraporttia.

Helsingissä tammikuussa 2014

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

FÖRORD

Man kunde säga att den strategiskuta som Stadsfullmäktige sjösatt för Helsingfors stad åren 2013—2016 seglar på demokratins och delaktighetens hav. Sistnämnda frågor är av markerad betydelse för Helsingfors. År 2013 genomfördes som en ettårig helhet ett projekt med lokal delaktighet i fokus, kallat demokratipiloterna. Tio piloter, pionjärer, valdes med från olika delar av staden. I akt och mening att öka det lokala påverkandet har piloterna utvecklat verksamhetsmodeller och -sätt baserade på deltagande närdemokrati.

Denna undersökning sammanställer pilotaktörernas, projektarbetarnas och kontaktpersonernas (sistnämnda från Helsingfors stads olika verk och inrättningar) åsikter och uppfattningar. Materialet har samlats in under året genom intervjuer och enkäter. Dessutom har piloternas agerande i sociala media följts skilt för sig.

Rönen i denna rapport kan användas direkt vid utvecklandet av påverkningskanaler och -möjligheter för invånarna. Dessutom stöder de forskningen i detta ämne i och med att de kommer med intressant kunskap om demokratipilotprojekten och deras ställning och utveckling.

Det hade inte varit möjligt att utföra undersökningen utan ett omfattande samarbete. Stort tack till pilotaktörerna, som aktivt producerade kunskap. Tack även till projektarbetarna — Janne Typpi, Titta Reunanen och Outi Rissanen — som gjorde det möjligt att hålla träffar med pilotaktörerna och som med hjälp av gemensamma diskussioner hjälpte till att förädla analysrönen. Ett varmt tack även till medlemmarna i arbetsgruppen för detta lokaldelaktighetsförsök och ordförande Anja Vallittu, som alla kommenterat den information och den slutrapport som analysen gav upphov till.

Helsingfors i januari 2014

Timo Cantell
forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

PREFACE

You might say, poetically, that the strategy ship accepted by the City Council for the City of Helsinki for the years 2013—2016 sails on the seas of democracy and inclusion. These questions are of marked importance to Helsinki. Year 2013 saw the implementation of a one-year joint experiment for local participation called the Pilot Experiment for Local Democracy. Ten pilots, pioneers, were selected from various parts of Helsinki. With a view to increase local participation, these pilots have developed models and practices based on participatory local democracy.

This study compiles views and opinions of the pilot actors, project workers as well as City of Helsinki administration contact persons participating in the pilot projects. The material has been collected during the course of year by means of interviews and questionnaires. Moreover, social media activity of the pilot actors has been observed.

The findings in this report can be used directly when elaborating channels and opportunities of influence for residents. They also add to research knowledge of this particular area by presenting interesting information on the local democracy pilot projects and their position and development.

It would not have been possible to conduct this study without a great deal of cooperation. Many thanks to the pilot actors, who actively produced material for this study! Thanks also to the employees of the pilot projects — Janne Typpi, Titta Reunanen and Outi Rissanen — who made it possible to have meetings with the pilot actors and who, through discussions, helped process the findings. And warm thanks to the members of the working group for this local participation experiment and to chairperson Anja Vallittu, who all gave their reactions of the knowledge generated in this process and commented the final report.

Helsinki, January 2014

Timo Cantell
Research Director
City of Helsinki Urban Facts

1 MISTÄ ON KYSE?

”2010-luvun elinvoimainen demokratia on tekemisen demokratiaa. Se on osallistumista. Se on ideoimista ja tekemistä yhdessä hallinnon tai lähiyhteisön kanssa. Se on hallinnon läpinäkyvyyttä ja avoimuutta. Se on asioiden jakamista ja uudenlaista yhteistoimintaa. Se on perinteisen osallistumisen lisäksi tekemisen demokratiaa, jossa hyödynnetään joukkoälyä ja verkkoa. Uudessa demokratiassa hallinto-alamainen-kulttuuri muuttuu ja yhdessä luomisen kulttuuri kasvaa”¹

Helsingissä toimi vuonna 2011 demokratiatyöryhmä, joka laati toimenpide-ehdotuksia alueellisen demokratian kehittämiseksi. Jatkona tälle työlle kaupunginhallitus päätti käynnistää alueellisen osallistumisen kokeilun (=demokratiapilotit) vuodelle 2013, johon avoimen haun kautta valittiin kymmenen pilottia. Ehdotusten keräämiseksi järjestettiin syyskuussa 2012 avoin haku. Hakuilmoitus julkaistiin Helsingin Sanomissa, Hufvudstadsbladet- ja Metro-lehdissä. Lisäksi siitä tiedotettiin viestimille ja kaupungin verkkosivuilla. Lähetetyt ehdotukset (39) julkaistiin niiden saavuttua verkkosivustolla, missä ne olivat avoimesti kaikkien kommentoitavina.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 17.12.2012 valita piloteiksi ne hankkeet, joiden katsottiin sisältävän tavoitteita uusista toimintamalleista asukasosallistumiseen ja -vaikuttamiseen. Kokeiluun valittiin kymmenen pilottia: Arabianranta, Toukola ja Vanha-kaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana, Itä-Pasilan demokratiahanke, Mainio Malminkartano, Maunulan demokratiahanke, Vetoa ja voimaa Mellunkylään, Lähidemokratiaa Vuosaareen, Kaupunkilaisten raati - kaupunkilaisten ääni päätöksenteon tueksi, Helsingin pyöräilevät kaupunginosat, RuutiBudjetti sekä Me asumme täällä! — Lähidemokratiatyökalu testissä Tapaninvainiossa. Helsingin demokratiapilottien *yhteisenä tavoitteena on etsiä uusia toimintamalleja kaupunkilaisten osallistumisen ja vaikuttamisen lisäämiseksi*. Kaupungin strategiaohjelma vuosille 2013—2016 jatkaa edellisen valtuustokauden linjalla: edustuksellista demokratiaa vahvistetaan, kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään, niitä koskevia menetelmiä parannetaan sekä tuetaan nuorten äänen kuulumista ja kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen. Alueellisen demokratian kehittämistä jatketaan strategiakauden aikana piloteista saatavien kokemusten pohjalta.

Kansalaisdemokratian kehittämisen ja tutkimisen on pitkät perinteet Helsingissä. Kuntalaki ohjaa edustuksellisen demokratian lisäksi kuntia huolehtimaan siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Helsingissä on toimivia ja aktiivisia asukas- ja alueyhdistyksiä, jotka omalla toiminnallaan vaikuttavat asuinalueen asioihin, palvelujen järjestämiseen tai laajemmin kunnan suunnitteluprosesseihin. Helsinki on strategiaohjelman mukaan kehittänyt erityisesti sähköisiä palveluja ja palautekanavia paremmiksi. Helsingin uusille internetsivuilla on nostettu osallisuus ja vaikuttaminen entistä näkyvämmäksi. Verkkodemokratiaa edistetään esim. aloitekanavan, kerro kartalla ja palvelukartan palauteominaisuuden muodoissa. Eri asuinalueilla järjestetään myös keskustelutilaisuuksia eri teemojen ympärille, joihin kuntalaiset voivat osallistua ja tuoda näkemyksiään esille.

Helsingiläisten näkemyksistä demokratiakäytännöistä ja osallisuudesta on tuotettu useita tutkimuksia ja selvityksiä. Näiden mukaan demokratiakäytäntöjen kehittämistyössä pääpaino on ollut menetelmien kehittämisessä ja vähemmälle on jäänyt sen pohdinta

1 <http://www.scribd.com/doc/85217864/Uusi-Demokratia-foorumin-yhteenvedo>

ja kehittäminen, miten kansalaistieto ja menetelmät saadaan osaksi kunnallishallinnon käytäntöjä. Helsingissä osallistuvan tai deliberatiivisen lähidemokratian yhtenä haasteena on alueellisen eriarvoisuuden lisääntyminen sekä syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien kansalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen parantaminen. (ks. Bäcklund, 2008).

Syksyllä 2012 tutkittiin viimeksi laajamittaisemmin helsinkiläisten näkemyksiä kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta, tiedon saannista ja minkälaisista osallisuuden muodoista kaupunkilaiset ovat kiinnostuneita. Kuntalaiskyselyssä hyödynnettiin kuntademokratiaindikaattoreita, jotta pidemmällä tähtäimellä on mahdollista seurata kuntalaisten mielipiteiden kehittymistä. Vastausten perusteella on ilmeistä, että vaikka kiinnostus kaupungin asioita kohtaan kasvaa, kaupungin toiminta sekä asioiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessit eivät hahmotu helsinkiläisille riittävällä tavalla. Vastaajat toivoivat kaupungin valmistelu- ja päätöksentekoprosessin selkeyttämistä ja läpinäkyvyyttä sekä uudenlaisia vuorovaikutuskanavia kaupunkilaisten ja päätöksentekijöiden välille. Lisäksi kaupungin toivottiin toteuttavan palautejärjestelmiä ja mielipidekyselyjä, ottavan kaupunkilaisia mukaan palvelujen suunnitteluun sekä lisäävän sähköistä vuorovaikutusta ja verkkopalveluja. Tulokset kertovat, että elämme parhaillaan murrosvaiheessa niin kuntarakenteiden kuin kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojenkin osalta. Kaupunkilaiset kaipaavat lisää sananvaltaa itseään koskevissa asioissa. (ks. Lahti & Laine, 2013 ja Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit, 2009).

1.1 Kokeiluvuoden organisointi ja rahoitus

Alueellisen osallistumisen kokeilun sisällöstä vastaa kaupunginjohtajan rooteli ja siellä kaupunginjohtajan asettama alueellisen osallistumisen kokeilun työryhmä. Sen tehtävänä on ollut koordinoida ja seurata alueellisen osallistumisen kokeilun piiriin valittujen 10 pilotin toteutusta ja hallintokuntien osallistumista kokeiluun sekä tehdä ehdotuksia kokeilun tulosten perusteella.

Kaupunginhallitus on myöntänyt alueellisen kokeilun toteuttamista varten 150 000 € määrärahan hallintokeskuksen käytettäväksi. Määrärahoilla on palkattu kaksi projektityöntekijää pilottihankkeiden tueksi. Projektityöntekijöiden tehtävänä on ollut pilottien kehittämistyön tukeminen sekä yhteistyön edistäminen kaupungin eri hallintokuntiin. Kantavana ajatuksena oli, että demokratian muotoja ja sisältöjä kokeillaan ja rakennetaan niiden ihmisten avulla, jotka toimintaan osallistuvat. Eri asiantuntijat, kuten projektityöntekijät, voivat tuoda avuksi yhteistyöverkostoja ja edistää kaupungin eri hallintokuntia yhteiseen tekemiseen kuntalaisten kanssa demokratiatyön edistämiseksi. Pilottien toimintaa on rahoitettu pienimuotoisesti esim. kutsukirjeiden lähettämistä ja tilojen vuokrausta. Muutamat pilotit ovat saaneet toimintaansa rahoitusta eri virastoista ja järjestöavustuksista. Suurin kokeilun menoerä on projektityöntekijöiden palkat sekä eri virastoyhteyshenkilöiden käytetty työaika.

1.2 Pilottikokonaisuuden arviointi

Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa hankekokonaisuuden tuloksista. Tarkoituksena on tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää Helsingin kaupungin vuorovaikutustyön kehittämisessä. Pilottien kehittämistyötä on tarkasteltu seuraavien kysymysten kautta:

1. Miten hankkeet ovat onnistuneet edistämään kaupunkilaisten osallistumista ja alueellista vaikuttamista?
2. Minkälaisia toimintamalleja on onnistuttu luomaan?
3. Miten pilottien ja kaupungin välinen yhteistyö on sujunut?
4. Miten teknologiaa on hyödynnetty kehittämistyössä?

Arviointi on toteutettu laadullisin tutkimusmenetelmin ja kerätty tieto on pilottitoimijoiden, projektityöntekijöiden ja virastoyhteyshenkilöiden tuottamaa kokemustietoa. Pilottien toiminta-aika on ollut varsin lyhyttä ja arviointia on toteutettu helmi-marraskuun 2013 ajan. Arviointitietoa on kerätty seuraavilla tavoilla:

- piloteille suunnattu sähköinen kysely touko- ja marraskuussa (20 vastausta)
- pilottien yhteyshenkilöiden puhelinhaastattelu toukokuussa (10 kpl)
- projektityöntekijöiden ryhmähaastattelu toukokuussa
- pilottitoimijoiden, projektityöntekijöiden ja virastoyhteyshenkilöiden yhteishaastattelut marraskuussa (10 kpl)
- virastoyhteyshenkilöille suunnattu sähköpostikysely marraskuussa (12 kpl, vastauksia 6)
- lisäksi on aktiivisesti seurattu pilottien facebook-sivuja, sähköpostilistoja ja internetsivuja
- havainnoitu demokratiapilottien yhteistilaisuuksia helmi-, kesä ja marraskuussa.

Haastattelut on nauhoitettu ja litteroitu sekä sähköisten kyselyjen tuloksia on käsitelty tietokoneavusteisesti. Aineistoa on käsitelty sisällönanalyysin keinoin pääosin teemoittelemalla ja luokittelemalla etukäteen asetettujen arviointikriteerien kautta. Arvioinnin aikana on tuotettu kaksi raporttia: Pilottihankkeiden lähtötilanteen ja tavoitteiden kuvaus ja Helsingin demokratiapilottien tilannekatsaus. (ks. Högnabba, 2013).

2 DELIBERATIIVINEN LÄHIDEMOKRATIA

Demokratiapilottien tärkeimpänä tavoitteena on etsiä ja kokeilla erilaisia deliberatiiviseen tai osallistuvaan demokratiaan perustuvia kuntalaisten osallistumismalleja. Näiden tarkoituksena on tarjota kuntalaisille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia erityisesti osana kunnan suunnitteluprosesseja, mutta myös osana asuinalueiden kehittämistä. Toisena merkittävänä tavoitteena oli teknologian kehittäminen työtä helpottavaksi. Lähes kaikkien pilottien tavoitteisiin sisältyi alueen asukastilojen kehittäminen entistä monipuolisemmiksi demokratiatiloiksi.

Osallistuva lähidemokratia ei ole edustuksellisen demokratian vastakohta, vaan parhaimmillaan nämä tukevat toisiaan demokratiatyön kehittämisessä. Keskustelu deliberatiivisesta tai osallistuvasta lähidemokratiasta — tai sen käännteestä — on vahvistunut niin Suomessa kuin muissa Euroopan maissa viimeisen 20 vuoden ajan. Yhteiskunnassa sekä lainsäädännöllisesti halutaan lisätä toimintamalleja, jotka vahvistavat kansalaisten osallistumisen mahdollisuuksia, rakenteita ja oikeuksia. Länsimaisen yhteisön toimintaan kuuluu perinteisesti yhteiskunnallinen osallistuminen, jonka on viimeisen sadan vuoden ajan ajateltu toteutuvan edustuksellisen demokratian keinoin. Vuosituhannen vaihteessa alkoi kuitenkin nousta voimakasta tarvetta kansalaisten ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden suoralle vaikuttamiselle, mikä näkyi esimerkiksi uusien käsitteiden ja hankkeiden syntymisessä niin EU:ssa kuin myös Suomessa. Deliberatiivinen lähidemokratia perustuu ajatukseen, että yhdenvertaiset kansalaiset kokoontuvat keskustelemaan ja neuvottelemaan asioista. Osallistujat saavat tietoa monista eri näkökulmista ja näkemyksille annetaan mahdollisuus kehittyä. Tavoitteena on, että laaja-alainen keskustelujen ja monipuolisen tiedonsaannin tuotoksena syntyy valistunut kansalaismielipide. (Vartiainen ym. 2012).

Suomessa on erityisesti 1990-luvun lopulla nostettu kansalaisosallistuminen edustuksellisen demokratian kumppaniksi. Äänestysaktiivisuuden laskun ohella yhtenä merkittävänä suomalaisen demokratian haasteena pidetään osallistumisen voimakasta eriarvoistumista yhteiskunnassamme. Aktiivisimmat osallistujat ovat tyypillisesti korkeakoulutettuja ja hyvätulaisia, vähintään keski-ikäisiä ihmisiä. Sen sijaan nuorten, taloudellisesti heikosti toimeentulevilla, matalammin koulutettujen ja maahanmuuttajien näkemykset jäävät helposti syrjään kansalaisosallistumisen eri foorumeista. Passiivisuuden taustalla ei kuitenkaan näyttäisi olevan niinkään haluttomuus osallistua, vaan enemmän se, että olemassa olevat vaikuttamiskanavat koetaan liian monimutkaisina ja muulla tavoin epäsojivina (Demokratiapolitiikan suuntaviivoja, 2010). Helsingin kaupungin tietokeskus on vuonna 2012 selvittänyt helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta ja vuorovaikutuksesta. Tutkimuksesta selviää, että helsinkiläiset ovat kiinnostuneita kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta. Kuitenkin 70 % vastanneista kokee tiedonsaannin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan riittämättömäksi. Kokemuksen taso on pysynyt ennallaan vuonna 2008 tehdystä vastaavasta tutkimuksesta. (ks. Lahti & Laine 2013, Bäcklund, 2008). Helsingin kaupunki on vuoden 2014 alusta organisoanut demokratia- ja vuorovaikutustyötä tukevaa organisaatorakennetta uudestaan ja pilottien tuottama kokemustieto osallistuvan lähidemokratian erilaisista käytännteistä voi parhaimmillaan edistää työtä.

Demokratian ja etenkin osallistuvan lähidemokratian tarkastelun kannalta huomion-arvoisia ovat päätöksenteko- ja suunnittelujärjestelmien käytännöt, jotka milläkin alueella vallitsevat. Ne osaltaan määrittelevät ja antavat suuntaviivoja lähidemokratialle ja asukaiden mahdollisuuksille osallistua ja vaikuttaa asuinalueitaan koskevaan suunnitteluun

ja päätöksentekoon. Bäcklund & Mäntysalo (2010) ovat kiinnittäneet huomiota paikallisessa julkishallinnossa ilmeneviin jännitteisiin muuttuvan toimintaympäristön ja lakisääteisten menettelytapojen välillä osallistumiseen ja osallisuuteen liittyen. Suomen viidessä suurimmassa kaupungissa — Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Turussa ja Tampereella — muutokset toimintaympäristöissä ovat synnyttäneet alueittain hieman erilaisia osallisuuden vahvistamisen haasteita ja jokaisessa kaupungissa tähän liittyviä ongelmia on myös pyritty ratkomaan eri tavoin. Olivat käytännöt sitten millaisia tahansa, ne perustuvat aina jonkinlaisiin suunnittelun ja demokratian ideaaleihin, joilla vastaavasti on tietynlaiset todennäköiset seurauksensa toimintakäytäntöihin. Bäcklund ja Mäntysalo korostavatkin, kuinka tärkeää on näiden ideaalien ja käytäntöjen välisten suhteiden ymmärtäminen.

Deliberatiivisuuden periaatteita noudattavien kansalaisfoorumien on yhtäältä nähty parantavan demokraattisen keskustelun laatua, mutta toisaalta niitä kohtaan on myös esitetty voimakasta kritiikkiä. Niinikosken ja Setälän (2012) mukaan inklusiivisuuteen pyrkivän deliberatiivisen demokratian käytännöt voivat olla pohjimmiltaan juuri poissulkevia, koska kaikilla ei todellisuudessa ole tasavertaisia edellytyksiä osallistua. Lisäksi se, mitä vaikutusta kansalaismielipiteellä tai julkilausumalla on valmisteluun tai päätöksentekoon, riippuu jossain määrin virkamiesten kiinnostuksesta viedä niissä esitettyjä näkemyksiä eteenpäin, sekä päätöksentekijöiden sitoutumisesta julkilausuman käsittelyyn jo prosessin käynnistymisvaiheesta lähtien.

Demokratiapilottien työssä osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen ovat tärkeitä käsitteitä. Ne ovat melko lähellä toisiaan, mutta erot niiden välillä ovat kuitenkin merkityksellisiä. Osallisuuden käsite viittaa siihen, miten yhteiskuntaan tai johonkin yhteisöön kuulutaan, sekä kysymykseen poliittisten yhteisöjen toimintatavoista ja poliittisesta kulttuurista. Osallisuus ei siis välttämättä edellytä konkreettista tekemistä tai toimintaa. Osallistumiseen sen sijaan liittyy tekeminen, ja se on konkreettisemmin yhteydessä niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, joita kansalaisilla on itseään ja lähipiiriään koskevassa päätöksenteossa. (Bäcklund & Häkli & Schulman, 2002). Joskus puhutaan suorasta osallistumisesta, joka Kettusen (2002) mukaan yksinkertaistettuna tarkoittaa sitä, että joko yksittäinen kansalainen tai kansalaisryhmä pääsee jollakin tavalla vaikuttamaan kunnallisen politiikan ja hallinnon sisältöön. Ehkä harvemmin käytetty osallistamisen käsite taas ”sisältää jo itsessään toimijan tai tahon, joka haluaa jonkun muun toteuttavan poliittista toimijuutta tietyllä tavalla” (Kallio & Bäcklund 2012).

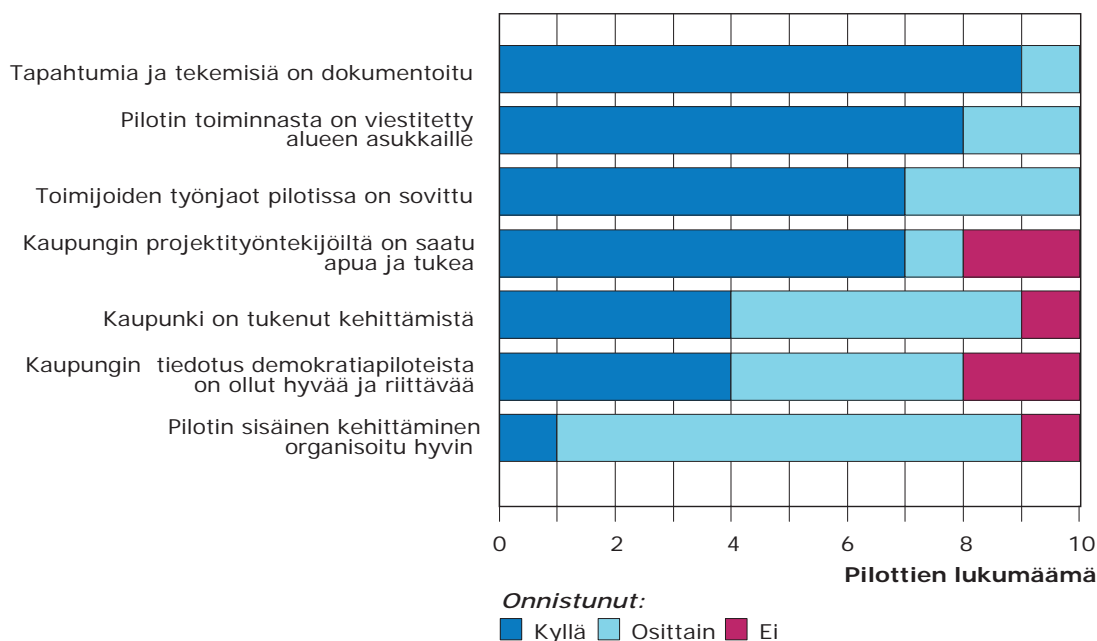
Pauliina Lehtonen (2013) on väitöskirjassaan tutkinut kansalaisosallistumista tietoisesti rakennettavana toimintana kunnissa. Hänen mukaan osallistuminen voidaan nähdä yhtäältä kansalaisten tietoisena ja rakennettuna strategisena toimintana, jolla voidaan pyrkiä vaikuttamaan julkisesti jonkin asian käsittelyyn. Toisaalta osallistumista muokataan julkishallinnon käytännöissä ja tutkimuksessa, jolloin normatiiviset ideaalit vaikuttavat siihen, miten osallistumista määritellään ja millä keinoilla sitä lähdetään toteuttamaan. Parhaiten paikalliset demokratian strategiat edistävät voimavarojen hyvää käyttöä silloin, kun ne liittävät asukkaat ja virkamiehet yhteisesti sovittuun tehtävään. Nupposen (2010) mukaan tarpeen on tunnistaa sellainen tapa sovittaa ja ratkoa ristiriitoja, joka sopii asuinalueen asukkaiden arkipäivän elämään. Tunnustetaan, että ristiriidat kuuluvat yhteiselämään ja haetaan vilpittömästi hedelmällisiä tapoja käsitellä, sovittaa ja säädellä niitä. Ratkaisut pitää räätälöidä jokaisen asuinalueen erityisiin tarpeisiin.

3 MITÄ PILOTEISSA TAPAHTUI?

Pilottien työ- ja kehittämisprosessit on kuvattu seikkaperäisesti projektityöntekijöiden laatimassa väli- ja loppuraportissa (Typpi ym. 2013). Oleellista tämän arvioinnin kannalta on ollut selvittää miten pilottien asetetut tavoitteet ja saavutetut tulokset ovat suhteessa toisiinsa ja mitkä mahdolliset tekijät ovat edistäneet tai estäneet kehittämistyötä. Jokainen pilotti asetti ja tarkensi omat tavoitteet ja kehittämisprosessit ja kaupunki tai projektiorganisaatio ei vaikuttanut näihin. Kantavana ajatuksena oli, että kokonaisuus on pilottilähtöistä ja kehittäminen tapahtuu pilottien ehdoilla ja voimavaroilla. Kehittämisprosessin onnistuneisuus tuottaa useimmiten hyvää tulosta.

Pilotit arvioivat sähköisen kyselyn avulla touko- ja marraskuussa kehittämisprosessien onnistuneisuutta. Pilottien sisäiset työnjaot, tiedotus ja dokumentointi on hoidettu varsin hyvin (kuvio 1). Sisäisen organisoitumisen heikompi onnistuminen selittyy sillä, että piloteissa on alkusuunnittelusta huolimatta ollut vähemmän aktiivisia toimijoita ja työnjakaja on ollut vaikea sovittella. Kaupungin tiedotus kokonaisuutena, sekä saatu tuki kaupungilta on pilottien mielestä toteutunut hieman heikosti. Projektityöntekijöiltä on saatu tarvittaessa apua ja tukea mutta pilottien käynnistymisvaiheessa useimmat pilotit uskoivat saavansa myös taloudellista tukea kehittämisen eri muotoihin. Tiedottamista ei koskaan ole riittävästi ja pilottikokonaisuus ei ole laajemmin ylittänyt mediakynnystä. Mediaa on tuloa kutsuttu mukaan useaan pilottien yhteistapaamiseen. Pilottityö on kuitenkin ollut näkyvästi esillä pilottien yhteisillä nettisivuilla (www.demokratia.hel.fi) sekä sosiaalisessa mediassa. Suurin osa piloteista on myös perustanut omia facebook-sivuja, jota kautta tiedotus on osittain hoitunut.

Kuvio 1. Pilottien kehittämisprosessien onnistuneisuus (N=10)

Suurin osa piloteista on tehnyt kehittämistyötä vapaaehtoistyönä ja ilman merkittäviä lisäresursseja. Pilottikokonaisuudella on ollut käytössään pieni projektimääräraha, jolla on voitu pienimuotoisesti kustantaa tilavuokria, tarjoiluja, mainoksia, kyselyjen postituksia jne. RuutiBudjetti-pilotti on toteutettu täysin nuorisoasiankeskuksen virkatyönä ja poikkeaa tältä osin muista. Vetoa ja Voimaa Mellunkylään pilotissa kaupungin aluetyön yksikön työntekijä on toiminut koordinaattorina. Helsingin Pyöräilevät kaupunginosat sekä Kaupunkilaisten raati saivat kaupunkisuunnitteluvirastolta määrärahan projektityöntekijän ja fasilitaattorin palkkaamiseksi. Tapaninvainion pilotti onnistui saamaan Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen järjestävyydestä isoimman tapahtumansa järjestämiseen ja fasilitointiin.

3.1 Pilottien tavoitteet ja keskeiset tulokset

Sähköisen seurantakyselyn mukaan pilottien tavoitteet ovat edenneet varsin hyvin. Seitsemän pilotin tavoitteet ovat pilottien oman arvion mukaan toteutuneet täysin tai lähes kokonaan. Kolmen pilotin (Helsingin pyöräilevät kaupunginosat, Itä-Pasilan demokraatiopilotti ja Mainio Malminkartano) tavoitteet ovat toteutuneet osittain. Pilottien varsinaisia saavutettuja tuloksia tarkennettiin haastatteluissa marraskuussa 2013. Pilottien tavoitteiden ja tulosten vertailu osoittaa, että alussa laaditut tavoitteet olivat varsin kunnianhimoisia. Kaikkia tavoitteita ei ole saavutettu, mutta pilottityö on tuottanut erilaisia pieniä ja isompiakin tuloksia ja pilotit ovat varsin tuloksellisia siinä ympäristössä, jossa ovat toimineet. Pilottien kehittämistyö ei ole vielä tätä raporttia kirjoittaessa päättynyt, jonka vuoksi muitakin tuloksia saattaa syntyä.

Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana

Tavoitteena oli vahvistaa alueen kaupunkilaisten osallistumista, löytää aluevaikuttamisen toimintatapoja, kokeilla uusia osallistumiskeinoja, elävöittää Arabianrannan rantapuistoa sekä suunnitella miten asukastalot ja julkiset tilat saadaan käyttöön kaikille. Keskeisenä *tuloksena* on onnistuneesti toteutettu kansalaisraati, joka tuotti kansalaismielipiteen alueen rantapuiston elävöittämiseksi. Aihealue nousi asukkaille etukäteen tehdystä kyselystä. Kansalaismielipide muotoiltiin julkilausumaksi, joka luovutettiin kaupungille aloitteen muodossa. Lisäksi alueella on käynnistynyt kolme omaehtoista toimintaryhmää, jotka osaltaan pyrkivät vaikuttamaan rantapuiston kehittämiseen. Alueen asukastalon toiminnan suunnittelu on käynnistynyt vasta hiljattain, joten siitä ei ole vielä tuloksia.

Kehittämistyötä on jossain määrin *hidastanut* toimijoiden ajanpuute ja taloudellisten resurssien puute. Kansalaisraadien julkilausuman luovuttamista hidasti se, että kaupungilla ei ollut osoittaa menettelytapaa millä julkilausuma saadaan käsittelyyn. Nyt julkilausuma lähti ns. aloitteena ja on tällä hetkellä eri virastoissa lausuntokierroksella. Kansalaisraadien toteuttamista *edisti* toimijoiden innostus, motivaatio, fasilitointiosaaminen sekä aihepiiriin liittyvät tutkimusintressit. Edistävänä tekijänä voidaan pitää myös alueella toimivaa Artovan kaupunginosayhdistyksen jo ennestään aktiivista toimintaa.

Itä-Pasilan demokratiapilotti

Tavoitteena oli luoda kaupunginosaan asukkaiden sekä alueen toimijoiden ja kaupungin eri virastojen välinen yhteis- ja lähidemokratiaa tukeva toimintamalli, joka keskittyisi etenkin julkisen ulkotilan kehittämiseen. Lähtökohtana oli rakennusviraston laatima Pasilan aluesuunnitelma, jossa esiin nostettuja kehittämistoimia haluttiin saada toteutukseen sekä kaupungin voimin että pasilalaisten oman toiminnan kautta. Keskeisenä *tuloksena* on Pasilan alustava demokratiamalli, jonka osa-alueina ovat virkamiestapaamiset ja kaupunginosakokous. Aluesuunnitelmasta valikoitui kehittämiskohteeksi asukkaiden toiveesta Junailijankujan peruskorjaus ja ulkoalueen viihtyvyyden lisääminen. Suunnitelmasta työstetään vielä pasilalaisten tahtotila kaupungille aloitteen muodossa.

Työtä on tehty täysin vapaaehtoisvoimin ja tästä syystä käytettävissä oleva aika on jossain määrin *hidastanut* työtä. Ihmisten vapaa-ajasta kilpailee moni asia ja asukkaiden motivaatiota ja innostusta voi olla vaikea ylläpitää jos pilotin toimet eivät johda konkreettisiin näkyviin tuloksiin. Työtä on *edistänyt* se, että ”virastot ovat saaneet kasvot” ja asioiden eteenpäin vieminen on helpottunut.

Mainio Malminkartano

Tavoitteena oli kehittää virtuaaliseen ja fyysisiin demokratiatiloihin tukeutuva ennakoitava, paikallisen osallistumisen rakenne ja prosessi. Yhteistyössä kaupungin virkamiesten kanssa haluttiin nostaa esiin muutama Malminkartanoa koskeva ajankohtainen pulma ja selvittää mahdollisimman laajalti asukkaiden näkemyksiä. Tavoitteena oli tehdä käsitellyistä teemoista päätösehdotuksia kaupungille. Keskeisenä *tuloksena* on, että alueelle on syntynyt alustava lähidemokratian vuorovaikutusrakenne. Tärkeänä osana on virtuaalinen viestintärakenne, jonka avulla alueen asukkaille jaetaan tietoa tapahtumista ja osallistumismahdollisuuksista. Esimerkkinä sähköinen infotaulu asukastalo Horisontissa, kaupunginosayhdistyksen Internetsivujen päivittäminen, Facebook-sivut sekä Kerro kartalla sovelluksen kokeilu asukkaiden mielipiteiden keräämiseen. Fyysisten demokratiatilojen kehittämistä ei ole edennyt rahoituksen puutteen vuoksi.

Kehittämistyötä on *hidastanut* aktiivitoimijoiden pieni määrä — joskin vuoden aikana uusia toimijoita on tullut mukaan. Kerro kartalla sovellus ei myöskään toiminut odotusten mukaisesti. Työtä on *edistänyt* uudet yhteistyö- ja toimijaverkostot esim. kirjaston ja nuorisotalon kanssa sekä alueella järjestetyt tapahtumat. Alueella on havaittavissa lisääntyvää ”*demokratiapöhinää*”, eli yhteisöllisyys alueella on jossain määrin lisääntynyt.

Maunulan demokratiahanke

Tavoitteena oli luoda alueelle osallistuvan demokratiatyön toimintamalli ja demokratiatila. Toimintamallia kokeillaan ja kehitetään siten, että asukkaat voivat osallistua Maunulan uuden monitoimitalokokonaisuuden toiminnan suunnitteluun. Lisäksi pyritään kehittämään demokratiakäytäntöjä, joissa asukkaat ja muut alueen toimijat voivat hyödyntää kaupungin tietokantoja ja verkostoitua keskenään. Keskeisenä *tuloksena* on Maunula-talon rakentamisprosessiin kehitetty osallistuvan suunnittelun menetelmä. Työ käynnistyi käytännön tasolla yhteistyössä virkamiesten, arkkitehtien ja asukkaiden työpajatyöskentelyllä ja jatkuu talon valmistuttua toiminnan suunnittelulla. Lisäksi on luotu yhteistyöryhmä, jolla on mahdollisuus ryhtyä suunnittelemaan asukastalon demokratiatilaa.

Työtä *edisti* hyvä ajoitus, eli Maunula-talon suunnitteluprosessi lähti liikkeelle samaan aikaan kun pilotti käynnistyi. Pilotti syntyi alueen todellisista tarpeista ja sai mukaansa niin uusia kuin vanhojakin toimijoita. Alueella on aiemminkin ollut aktiivista asukaskehittämistä ja esim. usein on otettu kantaa kaavoitukseen ja muuhun alueen suunnitelmissa oleviin asioihin. Alueella jo olemassa oleva yhteisöllisyys, ”Maunula-henki”, on helpottanut pilotittyyötä. Mukana on ollut valtuutettuja, jotka ovat antaneet nostetta kehittämistyölle. Maunulan pilotissa työtä on tehty vapaaehtoisvoimin ja suurin osa vuoden työpanoksesta on kohdistettu osallistuvan suunnittelun prosesseihin. Alueen asukkaille tehtiin kysely, jonka tuloksia tullaan hyödyntämään mm. demokratiatilan suunnittelussa. Osallistuvan suunnittelun prosessia *hidasti* alussa se, että asukkaat ”*joutuivat selittelemään kaupungille, miksi asukkaat haluavat olla mukana Maunula-taloa suunnittelemassa*”. Tämän kynnyksen ylitettyä yhteistyö on sujunut hyvin.

Vetoa ja Voimaa Mellunkylään

Tavoitteena oli parantaa asukkaiden ja järjestöjen mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin päätöksentekoon sekä tukea eri tahojen aloitteellisuutta ja omatoimisuutta kaupunginosaa koskevissa kysymyksissä. Lisäksi haluttiin parantaa asukkaiden, järjestöjen, luottamushenkilöiden ja kaupungin hallintokuntien vuorovaikutusta. Pilotin työllä pyritään tukemaan kaupunginosan sosiaalista elämää ja eri tahojen yhteistoimintakykyä asukastiloissa ja tapahtumissa. Mellunkylässä on vahvoja perinteitä mm. asukastoiminnassa ja tapahtumien järjestämisessä ja siellä on vuodesta 2009 toiminut yhteistoimintaryhmä (n. 20 hengen aktiiviryhmä). Ryhmä koostuu luottamushenkilöistä ja alueen järjestöjen edustajista. Kaupungin aluetyöntekijä toimii ryhmän koollekutsujana, työn dokumentoijana ja muissa organisointiin ja tiedottamiseen liittyvissä tehtävissä. Tätä demokratiatyökalua on pilottivuoden ajan haluttu tehostaa ja yhteistoimintaryhmässä on käsitelty alueelta nousseita asioita kuten esim. leikkipuisto Lammen peruskorjaus tai Kivikon kivimurskaamon rakentaminen. Keskeisenä *tuloksena* on yhteistoimintaryhmän vahvistuminen ja juurtuminen alueen toimintamalliksi. Lisäksi pilotin yhteyshenkilöt kokevat onnistuneiden tapahtumien merkityksen erittäin suureksi alueellisen lähidemokratian kehittämisessä, esim. kontufestarit, skidirock, joulupuisto ja kaupunginosaradion vakiintuminen ja kehittyminen.

Syksyn aikana toteutettiin yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa kaksi asiakasraatia Kontulan ja Kivikon terveysasemilla. Sekä raatilaiset että henkilökunta olivat tyytyväisiä kokeiluun ja raadit jatkavat toimintaa vuonna 2014. Yhtenä konkreettisenä tuloksena on raadin tekemä aloite pitkäaikaissairaiden vertaistukiryhmien perustamisen tarve. Asia vietiin hallinnossa eteenpäin ja tällainen ryhmä aloittaa toimintaansa tammikuussa 2014.

Tulosten saavuttamista on *edistänyt* toiminnan pitkäjänteisyys sekä kaupungin aluetyöntekijän työpanos. *Hidastavina* tekijöinä on koettu kaupungin virastojen suhteellisen heikko sitoutuneisuus pilotin asioihin.

Lähidemokratiaa Vuosaareen

Tavoitteena oli koota laaja edustus vuosaarelaisia uuteen Vuosaari-toimikuntaan vaikuttamaan oman kaupunginosan asioiden hoitoon. Haluttiin lisätä tietoa ja kiinnostusta yhteisiin asioihin sekä parantaa asukkaiden, paikallisten järjestöjen, luottamushenkilöiden ja virkamiesten yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Pilotin aikana tarkoituksena oli nostaa vuosaarelaisen ääni julkiseen keskusteluun ja sitä kautta paremmin päätöksentekoon. Keskeisenä pilotin *tuloksena* on Vuosaari-toimikunnan perustaminen keväällä. Toimikuntaan

kuuluu 40 jäsentä, jotka ovat valikoituneet mukaan alueen puoluekannatuksen mukaan sekä alueellisten järjestöjen kautta. Toimikunta on järjestänyt alueella kolme isompaa keskustelufoorumia ja käsitellyt muutamia toimikunnan jäsenten tuomia asioita.

Työtä on *hidastanut* se, että työ saatiin käyntiin vasta keväällä ja varsinainen työprosessi alkoi vasta syksyllä. Eli työ on vielä organisoitumisvaiheessa. Työtä on *edistänyt* toimikunnan jäsenten aktiivisuus ja halu vaikuttaa Vuosaarta koskeviin asioihin.

Kaupunkilaisten raati

Tavoitteena oli vahvistaa kaupungin demokratiaa ja kehittää uutta toimintamallia (kaupunkilaisraati), jonka kaupunki voi ottaa käyttöönsä pysyvästi. Pilotissa kokeiltiin vaikuttamista Helsingin valmisteilla oleviin uusiin pysäköintipolitiikan linjauksiin tuomalla kansalaisten näkemykset esille. Keskeisenä *tuloksena* on menetelmän hyvä toteuttamiskelpoisuus sekä raadin julkilausuman käsittely osana Helsingin pysäköintipolitiikkaa kaupunkisuunnittelulautakunnassa. Menetelmästä tehdään mallinnus Helsingin kaupungin käyttöön.

Kehittämistyötä *edisti* pilottitoimijoiden menetelmällinen hyvä osaaminen ja se, että mallin toteutusvaiheet oli suunniteltu hyvin etukäteen. Teoriapohjaa haettiin ulkomailta, jossa vastaavia menetelmiä on kokeiltu. Kaupunkisuunnitteluvirastolla on kokemusta erilaisista vuorovaikutuskäytännöistä ja raadin teema tuli heiltä. Tämän vuoksi pilotin työ kytkeytyi jo alusta alkaen vahvasti mukaan valmistelu- ja päätöksentekoprosesseihin. Pienenä *hidasteena* loppuvaiheen työskentelyssä ja viimeisten työpajojen järjestämisessä oli, että kaupunki koettiin jossain määrin byrokraattiseksi ja hitaaksi toimijaksi, jonka tiedotus hidasteli.

Helsingin pyöräilevät kaupunginosat

Tavoitteena oli aktivoida asukkaita vaikuttamaan pyöräilyn edistämiseksi alueiden ja taloyhtiöiden suunnittelussa ja kehittämisessä. Päämääränä oli saada kaupunginosa- ja asukasyhdistykset ottamaan pyöräilyn edistäminen pysyväksi osaksi toimintaa. Pilotti käynnistyi vasta toukokuussa, joten aktiivinen kehittämisvaihe oli lyhyt. Keskeisenä *tuloksena* ovat pilotin järjestämät tapahtumakonseptit kuten maahanmuuttajien pyöräkoulu, työmatkabussi ja katu- ja kaavakoulut. Kerro kartalla-sovellusta testattiin kolmessa kaupunginosassa. Palautteiden kautta on saatu tietoa asuinalueiden pyöräilyolosuhteissa ja palautteet toimivat jatkossa asuinalueiden kaavakoulujen lähtökohtana. Pilottivuoden aikana luotiin uusi konsepti kaavakoululle, jota jatkotyössä kokeillaan.

Kehittämistyötä *hidasti* pilotin liian lyhyt kehittämis aika ja se, että suunniteltuun tietotekniseen sovellukseen ei saatu rahoitusta. Kerro kartalla-sovellus toimi kuitenkin hyvänä vaihtoehtona. Kehittämistyötä *edisti* pyöräilytapahtumiin osallistuneiden asukkaiden selvä innostus ja motivaatio.

RuutiBudjetti

Tavoitteena oli tuottaa nuorille positiivisen vaikuttamisen mahdollisuus sekä luovuttaa päätösvaltaa nuorille nuorisotalojen rahoituksen suunnittelussa ja toimeenpanossa. Nuorille annetaan mahdollisuus neuvotella ja määrittellä alueen ominaispiirteiden ja tarpeiden pohjalta, minkälaisia vapaa- ja nuorisotoimialan palveluita alueella tarvitaan. Pilotis-

sa kokeiltiin Helsingin kaupungin kehotuksesta osallistuvaa budjetointia menetelmänä. Keskeisenä *tuloksena* on osallistuvan budjetoinnin toimintamallin luominen nuorisotyöhön. Pilottialueiden nuorisotyön toimintasuunnitelman ja varainkäytön suuntaamiseen on osallistunut alueiden nuoria laajemmin kuin koskaan aiemmin. Nuorten ja työntekijöiden ymmärrys toiminnan budjetista ja sen käyttömahdollisuuksista on syventynyt. Koko osallistuvan budjetoinnin prosessia ei ole vielä vuoden aikana kyetty viemään läpi. Viimeinen vaihe toteutuu kun nuorisolautakunta käsittelee vuoden 2014 budjettiesitystä. Kehitetty toimintamalli jää kuitenkin käyttöön ainakin pilottialueille.

Kehittämistyötä on *edistänyt* pilotin kuuluminen ja toteuttaminen nuorisotoimen alaisuudessa, jolloin kehittämistyötä on tehty virkatyönä. Työtä hieman *hidastava* tekijä on kaupungin vuosittaisen toiminnan- ja budjettiprosessin pitkä aikajänne erityisesti nuorten näkökulmasta, jolloin innostus ja motivaatio nuorilla saattaa lopahtaa.

Me asumme täällä -lähidemokratiatyökalu testissä Tapaninvainiossa

Tavoitteena oli kehittää Tapaninvainiosta toimiva, aktiivinen ja asukkaitaan palveleva kaupunginosa. Pilotin aikana pyritään LähDe-menetelmää kehittäen luomaan asukkaalle mahdollisuus kertoa tahtotilaansa ja osallistua oman asuinalueensa suunnitteluun. Kehittämistyössä lisätään asukkaiden ymmärrystä kaupunkisuunnittelusta ja kaupungin päätöksenteosta ja vahvistetaan asukkaiden ja kaupungin vuoropuhelua. Päämääränä oli luoda kaupunginosan oma kehitysstrategia. Tapaninvainion asukastoiminnalla on lyhyet perinteet ja pilotin keskeisenä *tuloksena* on alueen asukkaiden aktivoituminen vaikuttamaan oman asuinympäristönsä asioihin. LähDe menetelmän ajatushautomopäivä, jossa kehitettiin alueen asioita, oli pilotin *"avain"*. Alueelle saatiin luotua pienempiä ja isompia kehitystavoitteita, *"unelmia ja pikavoittoja"*. Niistä osa on pystytty toteuttamaan esim. viikoittainen asukasilta, uimarannan ja liikuntapaikan kunnostus.

Toiminnan kehittämistä *edisti* saatu järjestöavustus, jolla kyettiin järjestämään ajatushautomotilaisuuden puitteet. Demokratiapilottikonaisuuteen kuuluminen antoi hieman nostetta ja arvovaltaa työlle. Työtä on *hidastanut* vaikeudet saada yhteyttä kaupungin eri virkamiehiin.

3.2 Pilottien ja kaupungin välinen yhteistyö

Pilottien kehittämistyössä kaupungin eri virastot ovat olleet tärkeitä kumppaneita. Momen pilotin toimintamallien tuloksekas toteuttaminen ja vaikutusten saavuttaminen on edellyttänyt kaupungin työntekijöiden ja päättäjien osallisuutta. Yhteistyökäytäntöjen arvioinnissa on keskitytty kaupungin virastojen ja pilottien väliseen vuoropuheluun ja siinä esiintyneisiin haasteisiin ja positiivisiin kehityssuuntiin. Virastoyhteyshenkilöille tarjottiin mahdollisuus osallistua yhteiseen haastatteluun mutta vain rakennusviraston ja tilapalvelun edustajat osallistuivat. Tästä syystä muille yhteyshenkilöille lähetettiin sähköpostikysely yhteistyön sujumisesta.

Projektityöntekijöiden rooli pilottien ja kaupungin välisessä maastossa on ollut merkittävä. Projektityöntekijät ovat osallistuneet aktiivisesti pilottien eri tapahtumiin ja kokouksiin ja ovat voineet tarttua välittömästi yhteistyöhön liittyviin haasteisiin. Keväällä piloteille nimettiin yhteyshenkilöt eri virastoista yhteistyön sujumisen varmistamiseksi. Tarkoituksena oli, että ns. virastokummit huolehtivat tarvittaessa yhteyksistä viraston ja pilottien välillä. Projektityöntekijöiden näkemyksen mukaan yhteyshenkilöverkoston rakentaminen

oli yllättävän haastavaa. Virastot suhtautuvat positiivisesti kansalaislähtöisten asioiden kehittämiseen, mutta käytännössä virastoilla on hyvin erilaisia toimintatapoja suhteessa vuorovaikutustyöhön ja oikeiden henkilöiden tai osastojen löytäminen oli haastavaa. Kaikille piloteille yhteyshenkilön tehtäväkuva ei ollut täysin selvää ja vasta loppuvaiheessa osattiin hyödyntää luotua yhteyttä. Pilotteja on tuettu tarpeen mukaan ja siinä määrin kuin pilotit ovat sitä itse toivoneet. Joidenkin kanssa on ollut tiiviimpää yhteistyötä kuin toisten. Esim. Vetoa ja Voimaa Mellunkylään ja RuutiBudjetissa on jo ennestään kaupungin työntekijöitä ja työpanos on ollut pienempi. Joissakin pilottitapaamisissa on projektityöntekijöiden toimesta kirjoitettu muistioita, avustettu tilojen järjestelemissä, tiedotuksessa ja painotuotteissa. Piloteille on kysynnän mukaan toimitettu erilaisia karttoja, asemakaavoja, kiinteistökarttoja, aluesuunnitelmia jne. työn tueksi. Projektityöntekijät osallistuivat Arabianrannan kansalaisraadien ja Kaupunkilaisten raadin jäsenten valintaan sekä järjestivät vuoden aikana piloteille kolme yhteistapaamista kokemusten vaihtamista varten.

Virastoyhteyshenkilöt pitivät yhteistyötä pilottien kanssa pääosin hyvänä. Osallistuminen pilottitoimintaan vaihteli pilotin toiminnoista sekä virastojen työkuultuureista johtuen. Kaupunkilaisten raadin ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteistyö on ollut kaikkein tiiveintä. Pysäköintipolitiikka teemana tuli pilotin tavoitteiden mukaisesti kaupungilta ja tällöin lähtökohtana oli jo tiivis ja vuorovaikutteinen yhteistyö. Virasto on osallistunut pilotin menetelmällisen työn kehittämiseen sekä osallistunut tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Toimintaa seuranneilta ja mukana olleilta virkamiehiltä on tullut hyvin positiivista palautetta ja kokemus on, että raadin ansiosta laadittu virkamiesesitys lautakunnalle kehittyi paremmaksi ja koko työllä oli vaikutuksia pysäköintipolitiikan suunnitelman sisältöön. Myös se, että raati kykeni varsin tiiviin ja intensiivisen työjakson aikana laatimaan konsensusuhengessä yhteisen julkilausuman hyvin laajasta ja osin aika abstraktista asiakokonaisuudesta koettiin erittäin myönteiseksi.

Kulttuurikeskus on aktiivisesti ollut mukana Vetoa ja Voimaa Mellunkylä -pilotissa. Yhteistyötä on tehty jo ennen pilotin alkua ja osallistuttu yhteistoimintaverkoston työhön sekä kohdennettu erilaisia projektiavustuksia tapahtumien järjestämiseen. Yhteistyö on toiminut hyvin ja kokemus on, että tukemalla paikallista kulttuurityötä alueen yhteisöllisyys ja paikalliskulttuuri voimistuu. Sosiaali- ja terveysvirasto on osallistunut pilotin terveysasemien käyttäjäraatien kokoamiseen ja käynnistämiseen ja yhteistyö on toiminut hyvin. Raatien käynnistäminen oli haasteellista ja kokeilu koettiin henkilöstön mielestä jossain määrin ulkoapäin tulleelta, eikä omista kehitystarpeista lähtien.

Mainio Malminkartano ja Helsingin pyöräilevät kaupunginosat ovat tehneet yhteistyötä talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa Kerro kartalla -sovelluksen käyttämisessä asukastyössä. Kaupungin rooli on ollut opastaa sovelluksen teknistä käyttöä ja pilotit ovat tehneet kyselyt itse. Hyvänä yhteistyön tuloksena koettiin se, että kaupungin käyttöön kehitetty verkkosovellusta voitiin testata asukaskäytössä.

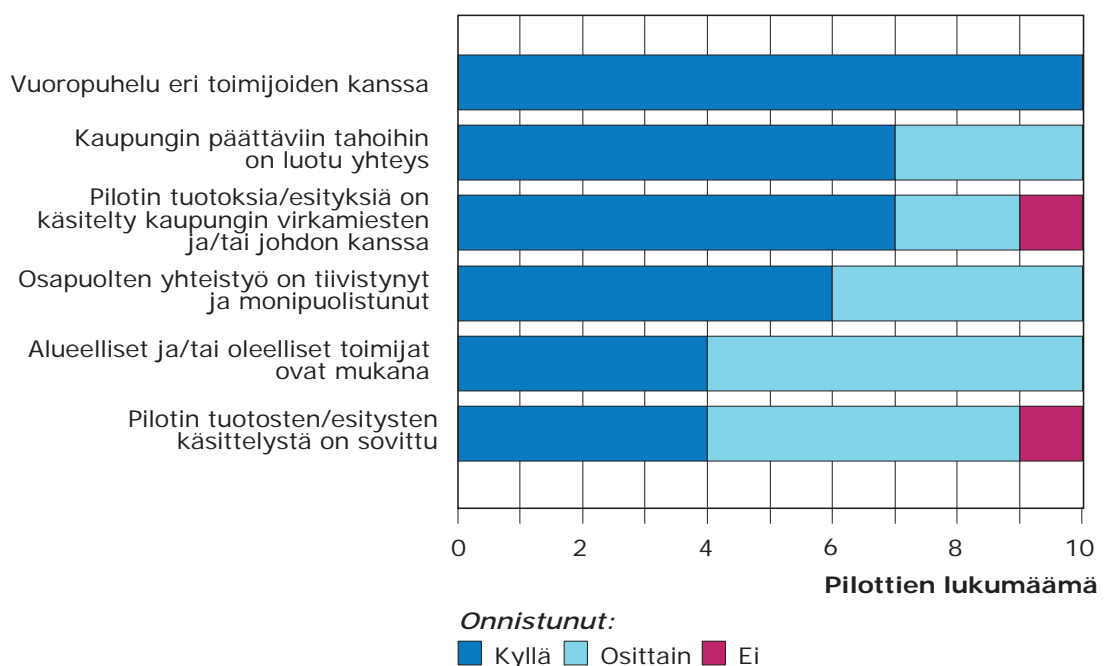
Rakennusvirasto on osallistunut Itä-Pasilan ja Arabianrannan demokratiapilotteihin. Itä-Pasilan aluesuunnitelmatyö on käynnistynyt vuonna 2009 ja demokratiapilotin kehittämistyö liittyi tiiviisti siihen. Itä-Pasilassa on menossa monia projekteja ja virastolla on ollut vaikeuksia täsmentää, mikä erityisesti on pilotin työtä ja mikä alueen normaalia kehittämistyötä. Rakennusvirastolla on olemassa vuorovaikutusperinteitä esim. katujen ja puistojen suunnitteluun ja työntekijät ovat tottuneita toimimaan yhteistyössä asukkaiden kanssa. Itä-Pasilan pilotissa rakennusvirasto oli mukana kaupunginosakokouksessa, ympäristökävelyllä, virkamiestapaamisessa ja muissa pienemmissä keskustelutilaisuuksissa. Yhteistyö pilottitoimijoiden kanssa on virastoyhteyshenkilön näkemyksen mukaan sujunut hyvin vaikka suorilla lupauksilla esim. rahoituksesta ei ole kyetty tekemään. Arabianrannan pilotin kanssa on tehty yhteistyötä osallistumalla raadin kokoontumisiin. Haastattelutavan mielestä vuorovaikutustyö kaupungin ja asukkaiden välillä tarvitsee ”ryhtiliikettä ja

muutosta”. Kansalaisraatitoiminta voi hyvin suunniteltuna ja toteutettuna antaa varsin hyvät eväät kaupungin aluesuunnitteluun. Kansalaisraadın julkilausuman käsittelyn osalta oli epäselvyyttä ja virastolla ei ollut valmiita rakenteita mietittynä.

Nämä muutaman esimerkit kuvaavat, että yhteistyö on virastoyhteyshenkilöiden näkökulmasta sujunut kohtalaisen hyvin. Organisaatiokulttuurin ja käytännön toiminnan muuttuminen on hidas prosessi etenkin Helsingin kokoisessa kaupungissa. Piloteissa mukana olleet virastoyhteyshenkilöt kokevat jossain määrin, että kaikkien virastojen toimintatavoissa kuntalaisten mielipiteiden huomioonottamista ei nähdä niin vahvana osana perustyötä kuin strategiat antavat ymmärtää, ja se saattaa olla ”*lisärasite*”. Yllä olevat esimerkit kuvaavat ehkä vuorovaikutustyötä siitä näkökulmasta miten se voi toimia parhaimmillaan. Vuorovaikutustyö kuntalaisten kanssa on Helsingin kaupungille kokonaisuudessaan tärkeä arvo ja toimintatapa, mutta eri virastojen toimintakulttuureissa se näkyy eri tavalla. Helsingissä ei ole ollut keskushallinnon tasolla osastoa, joka olisi vastannut kuntalaisten osallistumisen tai laajemmin kuntalaisdemokratian koordinoinnista (Bäcklund et.al. 2006). Tämä voi osittain vaikuttaa virastojen erilaiseen suhtautumiseen osallisuuteen ja kuntalaisdemokratian kehittämiseen. Toisaalta voi olla kyse myös siitä, että Helsingin kaupungilla ei ole yhteisesti sovittuja kuntalaistiedon suunnittelu-, käsittely- ja hyödyntämisprosesseja. Lehtosen (2012) mukaan osallistumiskäytäntöjen rakentamisessa on keskeistä nähdä kuntalaiset aktiivisina toimijoina ja palautteen lisäksi on tarpeen luoda vuorovaikutuskäytäntöjä, joissa näkemyksiä saa — ja voi — tuoda esiin. Näin luodaan julkisesti uskottavaa tietoa, joka on merkityksellistä lähidemokratiakäytänteiden kehittämässä.

Yhteistyön rakentuminen ja kehittyminen on pilottien näkökulmasta edennyt yleisellä tasolla varsin hyvin (kuvio 2), joskin pilottitoimijoiden puheesta on havaittavissa tietynlaista pettymystä erityisesti kaupungin suhteen. Marraskuussa kaikki pilotit olivat käynnistäneet vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa kun vastaava pilottilukumäärä toukokuussa oli kuusi. Kaikkien yhteistyöväittämien osalta tilanne oli kehittynyt positiiviseen suuntaan toukokuuhun verrattuna. (ks. Högnabba, 2013).

Kuvio 2. Yhteistyön rakentuminen pilottien näkökulmasta (N=10)

Pilottien tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat olleet kaupungin eri virastot sekä järjestö- ja yhdistyksiä. Tapaninvainion ja Maunulan pilotit ovat tehneet yhteistyötä alueellisten yrittäjien kanssa. Useat pilotit toivat esille, että toimijoita ei ole saatu mukaan siinä määrin kun oli suunniteltu. Muutamassa pilotissa oli tuloksetta yritetty käynnistää yhteistyötä alueella sijaitsevien ammattioppilaitosten kanssa. Vetoa ja Voimaa Mellunkylän ja Vuosaaren piloteissa näkyy kaikkein aktiivisin järjestöyhteistyö, koska järjestöt ovat edustettuina niin yhteistoimintaryhmässä kuin Vuosaari-toimikunnassa.

Pilottitoimijoiden näkemyksen mukaan kaupungin vastuu virastoyhteistyön rakentamisesta on ollut sattumanvaraista ja jätetty liiaksi pilottitoimijoiden varaan. Lähes kaikkiin pilottien kehittämiin toimintamalleihin on tarvittu kaupungin osallistumista eri muodoissa. Projektityöntekijöiden tuki on ollut erittäin arvokasta, mutta heillä ei ole ollut suoria valtuuksia vaikuttaa virastojen käytäntöihin. Paljon suoria yhteyksiä on otettu virastojen eri toimijoihin, ja usein kokemus on ollut, että *"puheluihin ja sähköposteihin ei vastata, asukastilaisuuksiin ja kehittämispalavereihin on lähes mahdotonta saada kaupungin edustajia"*. Erään pilotin kokemus oli: *"tuli mielikuva että virastot välttelevät kun tapah- tumakutsuihin ei vastata tai ilmoitetaan että tullaan ja sitten perutaan tai vaan jätetään tulematta"*. Pilottien kehittämisasiat liittyivät harvemmin vain yhden viraston toimintaan ja tämä vuoksi *"yhteistyön käynnistäminen kaupungin kanssa tuntui viidakon läpi kulke- miselta"*. Enemmän yhteistyötä olisi toivottu opetus-, varhaiskasvatus- ja sosiaali- ja terveystieteiden kanssa.

Niissä tapauksissa joissa yhteys kaupunkiin oli saatu luotua, kokemukset olivat positiivisia. Virkamiehet toivat tietoa asiallisella tavalla ja virastojen avautuminen asukaslähtöisempään suuntaan näkyi. Erityiskiitokset pilotit osoittivat kaupunkisuunnittelu- ja rakennusvirastoille, nuorisoasiankeskukselle, talous- ja suunnittelukeskukselle, kirjastolle ja kulttuurikeskukselle.

Asukkaiden ja virkamiesten vuorovaikutuksen luomisessa voi olla kyse paitsi tiedon liikkumisesta ja välittymisestä myös synnytetyn tiedon tulkinnasta (Lehtonen, 2012). Kaupungin virastojen suunnittelu- ja päätösprosessien logiikka ei piloteille ollut ihan selvää. Suurin osa piloteista tarkastelee tietoa alueellisesta näkökulmasta ja ei mieti asioita kaupungin virastojen työnjakojen mukaan.

Erilainen toiminnan aikajänne kansalaistoiminnan ja kaupungin työntekijöiden välillä näkyi erityisesti loppuhaastatteluissa ja virastoyhteyshenkilöiden arvioista. *"Edistyykö kaupungin demokratiatyö jos kaupunki on näin passiivisessa roolissa ja kaupungin byrokratian rattaat ovat niin hitaita?"* kysyi eräs pilotti. Demokratiapilottien toiminta-aika on ollut vajaa vuosi ja tämä on lyhyt aikajänne kaupungin virastojen toimintakäytäntöjen muutoksille. Kokemukset kuitenkin kertovat, että hyvin tehdyllä asukkaiden ja virkamiesten yhteistyöllä on positiivisia vaikutuksia. Pessimistinen suhtautuminen kaupungin tahotilaan kehittää lähidemokratiaa näkyy piloteissa siten, että toimijoilla oli korkeammat odotukset työnsä vaikuttavuudesta kun vuodessa oli mahdollista toteuttaa. Aiemmin kuvatut pilottien tulokset suhteessa tavoitteisiin tukevat tätä väitettä.

4 KAUPUNKILAISTEN OSALLISTUMINEN JA ALUEELLINEN VAIKUTTAMINEN

Osallisuudella tarkoitetaan demokraatiapiloteissa lähinnä sitä, miten kuntalaiset kokevat voivansa olla osa kunnan ja asuinalueen sosiaalista ja poliittista yhteisöä. Asukkaiden osallistuminen pilottien eri toimintoihin voi tarkoittaa mahdollisuutta ilmaista mielipiteitä ja tulla kuulluksi ja toisaalta mahdollisuutta vaikuttaa asuinalueen valmistelu- ja päätöksentekoprosesseihin. Osallisuuteen sisältyy liittymistä, kuulumista ja mukana olemista. Piloteissa on kokeiltu ja kehitetty erilaisia osallisuusmenetelmiä lähinnä alueen asioiden esille nostamiseksi ja niihin vaikuttamiseksi. Yhtenä tärkeänä tavoitteena monessa pilotissa oli asukastilojen tai fyysisten demokraatiatilojen kehittäminen. Tämä työ jäi lyhyen aikajänteen ja joidenkin pilottien osalta puuttuvan rahoituksen vuoksi lähes tekemättä jonka vuoksi näkökulmaa ei ole tässä arvioinnissa erityisesti tarkasteltu.

Pilottien tulokset ja menestys riippuu pitkälti siitä, miten alueen tai kaupungin asukkaita ja tarvittavia virkamiehiä saadaan toimintaan mukaan, sekä miten tuotettua tietoa käsitellään. Pilottien yleisenä tavoitteena oli alueen asukkaiden aktivointi ja eri tapahtumiin on osallistunut kiitettävästi ihmisiä. Lähes kaikki pilotit kokivat tavoittaneensa alueen asukkaita ja lisää toimijoita on matkan varrella liittynyt mukaan. Erityisesti sosiaalisen median ja erilaisten sähköpostilistojen osallistujamäärät ovat koko ajan lisääntyneet ja voidaan ehkä puhua *alueellisen verkkodemokratian* kehittymisestä. Pilottien käynnistystilaisuuksissa osallistujat ovat voineet tuoda näkyväksi ajatuksiaan ja toiveitaan ja näitä on sitten pilottien tavoitteiden mukaan lähdetty työstämään.

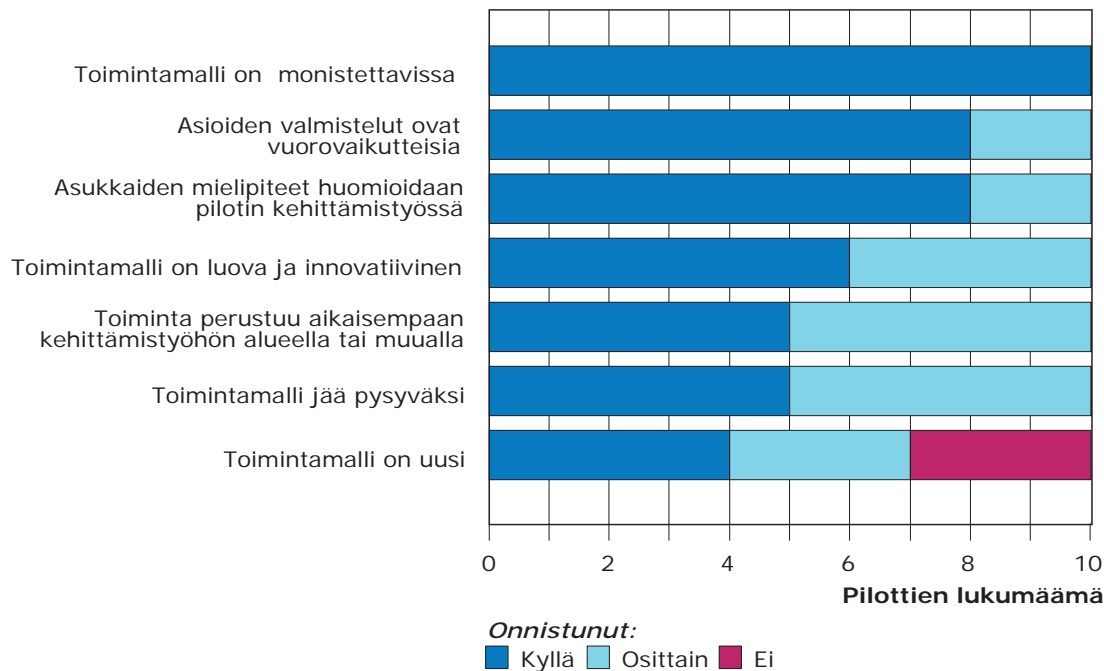
Teknologian kehittäminen oli yksi tärkeä tavoite pilottikokonaisuudessa. Useimmat pilotit ovat käyttäneet sosiaalista mediaa ja sähköpostia tiedottamisen välineenä. Lisäksi on yhteistyöskentelyssä käytetty erilaisia verkkoalustoja ja hyödynnetty pilottitoimijoiden omaa teknistä osaamista. Varsinaista teknologia sovellusta kokeiltiin vain kahdessa pilotissa. Kaupunginjohdon toive uusista innovatiivisista teknologiaratkaisuista ei tässä pilottikokonaisuudessa toteutunut. Pilottitoimijat totesivat ”*tähän tarvitaan osaamista ja rahaa — se ei synny itsestään.*”

4.1 Mitä toimintamalleja on syntynyt?

Pilottien näkökulmasta kehitetyt toimintamallit ovat vuorovaikutteisia ja innovatiivisia (kuvio 3). Mallien kehittämisessä on tutkittu vastaavia malleja muualta Suomesta ja ulkomailta ja hyödynnetty parhaita käytäntöjä omaan työhön sopiviksi. Pilottien mielestä kaikki kehitetyt toimintamallit ovat monistettavissa ja niitä voidaan ottaa käyttöön soveltuvin osin Helsingin muillakin alueilla. Pilottitoimijoiden mukaan mallien kehittämisessä on käytetty paikallisiin olosuhteisiin soveltuvaa luovaa ajattelua, joka osaltaan synnyttää innovatiivisia toimintojen sarjoja. Paasivaaran ym. (2011) mukaan innovatiivisuuden prosessiin kuuluu muutostarpeiden tunnistaminen, parhaiden ja lupaavien käytäntöjen paikantaminen ja hyödyntäminen, kehitettävien toimintojen tai mallien rakentaminen, testaaminen, käyttäjäkokemusten analysointi sekä toimintojen tai mallien käyttöönoton tukeminen ja levittäminen. Tarkasteltaessa pilottien kehittämisprosesseja nämä innova-

tiivisuuden elementit ovat hyvin läsnä. Paikallisilla demokratia- tai osallisuuskäytännöillä voidaan luoda innovatiivisia vaikutuskanavia nimenomaan niille kansalaisille, joita päätökset ensi kädessä koskevat.

Kuvio 3. Pilottien näkemykset toimintamalleista (N=10)

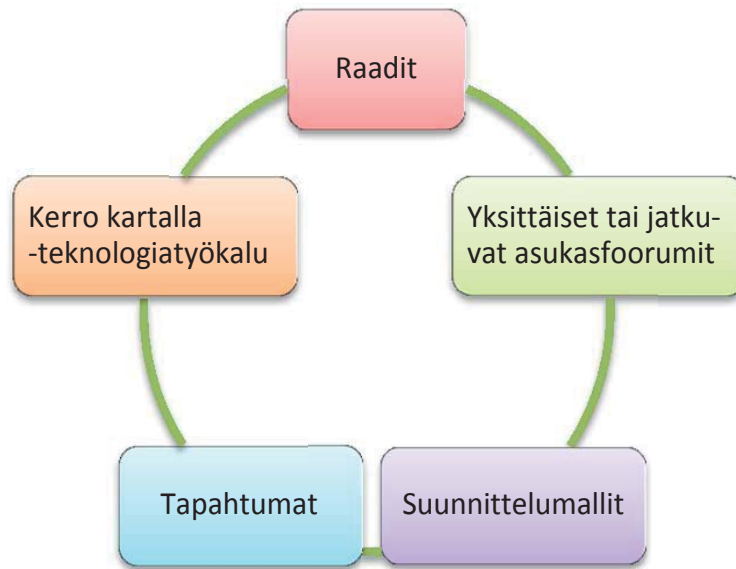

Pilottikokeilusta on nostettavissa *yksitoista* kehitettyä osallisuuskäytäntöä tai menetelmää; LähDe-menetelmän ajatushautomopäivä, kaupunginosakokous, virkamiestapaaminen, kansalaisraati, kaupunkilaisten raati, käyttäjäraati, yhteistoimintaryhmä, toimikunta, osallistuva budjetointi, osallistuva suunnittelu ja kerro kartalla -kyselytyökalu. Ensisilmäyksellä voidaan todeta, että menetelmät jo nimensä perustella muistuttavat muualla kehitettyjä malleja ja käytäntöjä. Erityistä tässä kokeilussa on kuitenkin se, että ne ovat uusia ja innovatiivisia juuri siinä toimintaympäristössä tai sillä asuinalueella, jossa niitä vuoden aikana on kokeiltu. Innovatiivisuus syntyy osittain siitä, että toiminta on tavoitteellista ja toimijoilla on aito halu ja innokkuutta synnyttää uutta.

Kaikkia malleja yhdistävä tekijä on, että toimintaan osallistuu sekä alueen asukkaita että kaupungin virkamiehiä tai/ja poliittisia päättäjiä. Joissakin mallinnuksissa on ollut mukana alueen yrittäjiä ja järjestöjä. Kokeilut ovat aikaisempaa paremmin avanneet mahdollisuuden alueen asukkaille osallistua ja kokea merkityksellistä vaikuttamista. Kehittämisprosessien aikana kaupungin virkamiehet ovat entistä enemmän joutuneet pohtimaan sitä, miten eri mallien esille nousseista asioista tiedotetaan, miten asiat viedään eteenpäin ja miten ja millä edellytyksillä esille nostettuja hyviä ideoita voi muuttaa toimiviksi käytännöiksi. Kehittämisen keskiössä on ollut eri mallien kokeilut paikallistasolla ja virkamieskäytännöt eivät ole olleet kehittämisen pääfokuksessa, joskin ne ovat olleet tärkeässä roolissa lähes kaikissa menetelmissä.

Seuraavassa on lyhyt kuvaus kehitettyjen menetelmien keskeisistä prosesseista. Menetelmät on koottu viiteen teemakoriin (kuvio 4). Tarkemmat menetelmien yksityiskohdat on kuvattu demokradiapilottien loppuraportissa (Typpi ym. 2013).

Kuvio 4. Demokratiapilottien menetelmäkori

Raadit

Raativityöskentelyä on kokeiltu kolmessa pilotissa ja kaikki raadit perustuvat deliberatiivisen ja osallistuvan lähidemokratian periaatteisiin. Raatikokeiluissa on luotu mahdollisuus ja rakenne avoimelle ja harkitsevalle keskustelulle ja konsensushengessä muodostetuille näkemyksille.

Kaupunkilaisten raadin kohderyhmänä oli kaikki helsinkiläiset ja siinä pyrittiin tuomaan kaupunkilaisten ääni kuuluviin pysäköintipolitiikan valmisteluprosessiin. Teema tuli kaupungilta ja se toteutettiin Vihreän sivistysliiton ja Suomen fasilitaattorit ry:n yhteispilottina. Raati toteutettiin nelivaiheisena prosessina: raadin valinta, raadin kokoontuminen kahteen työpajaan, raadin tulosten julkistaminen pysäköintipajassa ja päättäjien pajassa luovutettiin konsensuslausuma. Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana pilotissa kokeiltiin *kansalaisraatia* alueellisen osallistumisen välineenä. Teemaksi valittiin Arabianrannan rantapuiston elävöittäminen. Teema valittiin tehdyn asukaskyselyn sekä alueella käytyjen keskustelujen perusteella. Kansalaisraati toteutettiin nelivaiheisena prosessina: teeman valinta, raadin kokoaminen, raadin kolme työpajaa ja raadin tulosten julkistaminen kaupungille.

Käyttäjäraatia kokeiltiin sosiaali- ja terveysviraston terveysasemapaalvelujen parantamiseksi Kivikon ja Kontulan terveysasemilla. Molemmilla terveysasemilla raadit ovat kokoontuneet syksyn aikana 4 kertaa. Raativityöskentelyä on ohjannut terveysaseman henkilökunta. Asiakkaat ja henkilökunta olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Molemmissa raadeissa yhteistä toimintakäytäntöä rakennettiin samanaikaisesti ja pohdittiin kokoustekniikkaan ja viestintään liittyviä järjestelyjä. Raadeissa käsiteltiin terveysaseman palveluita henkilökunnan ja raatilaisten näkökulmista mm. erilaiset tutkimukset ja niiden saatavuus, ajanvaraus lääkärille yli terveysasemarakojen, terveydenhoitajan työnkuva, lääkärin vaihtuvuus, hoitoon pääsyn kiireellisyys ja sen arviointi sekä asiakaspalvelun laatu ja henkilökunnan suomen kielen taito. Raatilaiset kertoivat voineensa vaikuttaa mm. henkilökunnan asenteisiin tuomalla tietoa siitä, miten he potilaina kokivat erilaiset palvelut.

Kaupunkilaisten raadin ja terveysasemien käyttäjäraadit muodostettiin avoimen haun periaatteella. Ilmoituksia laitettiin mm. Helsingin sanomiin, Metro-lehteen, virastojen internetsivuille ja sosiaalisen mediaan. Kaupunkilaisten raatiin ilmoitettiin 200 kaupunki-

laista ja heistä valittiin 16 raatilaista etukäteen mietittyjen kriteerien perusteella. Raadista yritettiin muodostaa ”*Helsinki pienoiskoossa*” ja valinnassa huomioitiin sukupuolijakauma, asumismuoto, liikkumistavat, asuinpaikka sekä autottomia ja autollisia. Terveysasemien käyttäjäraatiin ilmoitautui mukaan 20 alueen asukasta, joista 14 osallistuivat raateihin. Sosiaali- ja terveysviraston lähipalvelujen koordinaattori vastasi raatilaisten alkuhaastattelusta ja alkuperehdyttämisestä. Arabianrannan kansalaisraadın valinta poikkesi näistä kahdesta. Raati yritettiin muodostaa sosiodemografisesti edustavasta otoksesta alueen asukkaista. Kutsu lähetettiin 300 satunnaisotannalla valitulle asukkaalle. Satunnaisotoksesta vastasi Helsingin kaupungin tietokeskus. Kutsu sisälsi lyhyen kyselyn, jonka avulla kartoitettiin ikä, sukupuoli, asuinalue, asumismuoto, koulutustaso ja toimenkuva. 37 asukasta ilmoitti halukkuutensa osallistua raatiin ja heistä valittiin 30 osallistujaa. Nämä kolme raadın kokoamistapaa tuotti kaupunkilaisten raadissa ehkä parhaimman tuloksen jos tarkastellaan edustavuutta. Kahden muun raadın asiasta kiinnostuneiden vähäinen lukumäärä yllätti pilotteja. Kansalaisraadın satunnaisotannalla toteuttava valinta tuotti myös eniten kustannuksia. Toisaalta satunnaisotannalla onnistuttiin alueellisesti tavoittamaan ja tiedottamaan asuinalueella vireillä olevasta teemasta ja raatiin hakeutui henkilöitä, jotka eivät ole aikaisemmin olleet asukas- ja vaikuttamistoiminnassa mukana. Terveysasemien raadın toteuttaminen tapahtui virka-aikaan, joka sinällään jo valikoi osallistujat.

Kansalaisraatitoimintaa on Suomessa ja muualla kehitetty ja kokeiltu erilaisissa toimintaympäristöissä. Lehtonen (2012) on väitöskirjassaan tutkinut asukasraatitoimintaa Tampereella. Hän nostaa esille asukkaiden ja viranomaisten välisen yhteistyön haasteellisuuden. Raatitoimintaa on helppo suunnitella ja käynnistää mutta työn edetessä haasteeksi Tampereella nousi toimijoiden erilaiset käsitykset kehittämistoimenpiteiden kiireellisyydestä, toteuttamistavoista, tärkeysjärjestyksistä sekä raatitoiminnan tavoitteista ja roolista. Tämä johti siihen, että raatityön aikana syntyi epäluottamuksen kasvua ja konflikteja toimijoiden välille. Helsingin raatitoiminnan kolme kokemusta osoittaa, että raadın valinnat ja eri vaiheiden toteuttaminen on onnistunut varsin hyvin.

Kolmen raadın käyttötarkoitus ja tapa ovat erilaisia. Terveysasemien käyttäjäraatien tarkoitus oli lähinnä tuoda näkyväksi palvelujen käyttäjien kokemuksia ja varsinaisiin konkreettisiin muutosehdotuksiin ei vielä päästy (vertaistukiryhmää lukuun ottamatta). Kaupunkilaisten raadın tavoitteena oli vaikuttaa pysäköintipolitiikan sisältöihin. Hyvin suunniteltu raadın ja virkamiesten yhteistoiminta loivat työlle hyvät edellytykset ja valmisteluasiakirjat ja julkilausuma olivat tärkeässä roolissa kaupunkisuunnittelulautakunnan kokouksessa. Kansalaisraadın julkilausuman käsittelyssä on ollut eniten vaikeuksia. Työssä yritettiin keväällä selvittää miten julkilausuma saadaan käsittelyyn, mutta ratkaisua tähän ei löytynyt. Syksyllä julkilausuma lähti kaupunkilaisaloitteena käsittelyyn. Verrattuna kaupunkilaisten raadın julkilausumaan kansalaisraadın julkilausuma sisälsi kansalaismielipiteitä, jotka koskivat kaupungin eri hallintokuntia ja käsittely on tästä syystä monimutkaisempi.

Niinikoski & Setälä (2012) ovat selvittäneet erityisesti kansalaisfoorumien vaikutusta poliittiseen päätöksentekoon ja kansalaisten omia käsityksiä vaikuttamismahdollisuuksiin. Heidän näkemyksen mukaan kansalaisfoorumitoiminnan vakiinnuttaminen yhdeksi demokraattisen osallistumisen muodoksi edellyttää ylhäältä alas johdettujen prosessien rinnalle kansalaisten aloitteisiin pohjautuvia foorumeita. Niiden asemaa tulisi selkeyttää ja niiden käytön prosesseja täsmentää suhteessa edustuksellisiin demokratiaelimiin. Jotta foorumeilla olisi merkitystä, niiden käyttötarkoitus olisi täsmennettävä osana kunnan johtamista. Demokratiapilottien ja virastoyhteyshenkilöiden kokemukset tukevat tätä tutkimustulosta.

Kokemusten perusteella raatitoiminta näyttäisi sopivan tilanteisiin, jossa halutaan asukailta tai kaupunkilaisilta näkemyksiä ja kehittämissuhteita johonkin erityiseen tee-

maan. Teema voi olla kaupungin antama teema tai se voi olla asuinalueelta lähtevä tematiikka. Teema voi liittyä aluesuunnitteluun esim. puistot ja yhteiset ulkotilat tai alueen palvelujen kehittämiseen.

Yksittäiset tai jatkuvat asukasfoorumit

Demokratiapiloteissa on kokeiltu erilaisia alueella toimivia foorumeja, jotka ovat olleet yksittäisiä tapahtumia esim. kokemusten tai asukkaiden tarpeiden selvittämiseen tai pysyviksi tarkoitettuja toimikuntatyyppejä foorumeita. Asukasfoorumeilla ei ole suoranaista päätösvaltaa alueen asioihin, mutta ne ovat tärkeitä keskustelun mahdollistajia. Niihin voi osallistua asukkaita, kaupungin edustajia, järjestöjä, yrityksiä jne. Alueellisilla foorumeilla voi olla suuri vaikutus esimerkiksi alueella toimiviin järjestöihin. Ne kokoavat yhteen alueen toimijoita keskustelemaan erilaisista tärkeistä kysymyksistä ja jo tämä funktio voidaan monella alueella kokea tärkeänä. Alueen asukkaat saattavat kokea olevansa osallisina kaupungin ja alueensa asioista osallistuessaan foorumitapahtumiin. (Pihlaja & Sandberg, 2012). Helsingin sisällä alueelliset erot ovat isoja ja aluefoorumien tarpeet saattavat eri alueella olla erilaiset.

Erilaisia asukasfoorumeja ja tilaisuuksia on järjestetty aiemminkin eri puolilla Helsinkiä ja ne ovat ehkä tyypillisiä osallisuuden menetelmiä. *Yksittäisiä asukasfoorumimenetelmiä* kokeiltiin erityisesti Tapaninvainiossa ja Itä-Pasilassa. Kummallakaan alueella ei ole perinteitä asukasfoorumeista ja pilottien kokemusten perusteella voidaan ehkä päätellä, että jonkinlainen foorumirakenne tukee ja kehittää paikallisdemokratiaa ja asukkaiden osallisuuden kokemuksia.

Tapaninvainiossa järjestettiin ajatushautomopäivä. Se kokosi alueen asukkaita ja yrittäjiä sekä kaupungin eri hallintokuntien edustajia keskustelemaan Tapaninvainion kehittämisestä. Keskustelut toteutettiin fasilitoituna pienryhmäkeskusteluina ja päivän aikana esitetyt kehittämiskohteet äänestettiin tärkeysjärjestykseen. Äänestys tapahtui tekstiviesteillä, mikä mahdollisti myös muiden kun paikalla olleiden osallistumisen. Ajatushautomo tuotti alueen kehittämissuunnitelman sisältäen mm: virkistys- ja ulkoilualueiden kehittäminen, kohtaamispaikkojen perustaminen, palvelujen saattaminen ajan tasalle sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen. Ajatushautomotyyppinen asukasfoorumi näyttäisi sopivan erityisesti sellaiselle alueelle, jossa ei ole ollut kovin paljon yhteisöllistä toimintaa. Työn lähtökohtana oli myös erilaisen tilastotiedon kokoaminen alueesta, jota esiteltiin asukkaille. Itä-Pasilan demokratiamallissa järjestettiin virkamiestapaaminen sekä kaupunginosa-kokous. Molemmat foorumit toivat yhteen pasilalaisia oman alueen kehittämisasioiden ympärille. Vaikkakin ne pilottivuoden aikana olivat yksittäisiä tapahtumia, niiden hyödyt koettiin merkittävinä ja jatkamisen arvoisina. Pilotin kokemuksen mukaan erityisesti virkamiestapaaminen helpottaa jatkossa asukasyhdistyksen yhteistyötä kaupungin suuntaan. Tapaamisille pitää kuitenkin etukäteen määritellä käsiteltävä teema, jotta oikeat virkamiehet saadaan paikalle ja tapaamisella on vaikutusta.

Pysyviä asukasfoorumeja ovat Vetoa ja Voimaa Mellunkylän jo useita vuosia toiminut yhteistoimintaryhmä sekä uutena käynnistynyt Vuosaari-toimikunta. Molemmat ryhmät on perustettu samantyyppisesti. Mellunkylän yhteistoimintaryhmässä on noin 20 jäsentä alueen järjestöistä, luottamushenkilöitä ja kaupungin virkamiehiä. Uudessa Vuosaari-toimikunnassa on 40 jäsentä alueen järjestöistä sekä puolueiden edustajia. Molempien ryhmien tavoitteena on alueen asioiden esille nostaminen yhteiseen käsittelyyn. Lisäksi tavoitellaan myös alueen asioihin vaikuttamista. Yhteistoimintaryhmä on jo pidempiaikaisena toimijana vaikuttanut alueen asioihin kun taas Vuosaari-toimikunta on toistaiseksi lähinnä järjestänyt alueellisia tapahtumia.

Suunnitteluun vaikuttavat mallit

RuutiBudjetissa ja Maunulan demokratiapiloteissa on kehitetty osallistuvia suunnitteluvälineitä. RuutiBudjetti kokeili osallistuvaa budjetointia Haaga-Kaarelan ja Kaakkaisen nuorisotyön yksiköissä. Osallistuva budjetointi on demokraattisen keskustelun ja päätöksenteon prosessi, jonka tarkoituksena on antaa ihmisille valtaa määrittellä, keskustella ja priorisoida julkisia kohteita ja tässä pilotissa kokeilla nuorten osallistumista nuorisotalon toiminnan budjetointiin.

RuutiBudjetin yksi keskeinen kysymys oli, miten saada mahdollisimman laajasti nuoret mukaan budjetin suunnitteluun. Koko suunnittelun ja ideoinnin painopiste on ollut toiminnan suunnittelussa, ei niinkään budjettirakenteessa, jonka hahmottamisen on nähty olevan nuorille vaikeaa. Toiminnan kautta on tavoitettu paljon uusia, aidosti aktivoituneita ja motivoituneita nuoria. *Osallistuvan budjetoinnin* prosessi on aikataulutettu yhteensopivaksi nuorisoasiainkeskuksen vuosittaisen suunnittelu-aikataulun mukaan. Toimivaksi menetelmäksi ideoinnissa ja vaihtoehtojen punnitsemisessa ja valinnassa osoittautuivat karnevaalihenkeset, koulujen kanssa tiiviissä yhteistyössä järjestetyt pelilliset tapahtumat ja työpajat. Nämä tapahtumat järjestettiin keväällä. Sen jälkeen vietiin kootut teemat kouluille, jossa oppilaat saivat äänestää parhaimmat. Ideoiden toteutukselle oli laskettu myös kustannukset. Vielä on aikaista arvioida RuutiBudjetin lopullista tulosta, joka nähdään vasta kun tiedetään, miten nuorten kehittämisehdotukset otetaan vastaan virastossa ja nuorisolautakunnassa. Saavatko ideat kannatusta ja viedäänkö niitä konkreettisesti toimeenpanoon asti? Osallistuva budjetointi näyttäisi nuorisotoimen työntekijöiden kokemuksen mukaan sopivan hyvin ainakin paikallistason palveluiden nuorisolähtöisen suunnittelun työkaluksi.

Maunulan demokratiapilotissa kehitettiin toimitilarakentamiseen uusi poikkihallinnollinen *osallistuvan suunnittelun käytäntö*, jossa kaupunki, arkkitehdit ja asukkaat tekevät suunnittelutyötä konkreettisesti yhdessä hyvin varhaisesta vaiheesta alkaen. Pilotissa asukkaat pääsivät työpajan muodossa osallistumaan suoraan suomenkielisen työväenopiston, nuorisoasiainkeskuksen ja kirjaston yhteiskäyttöön tulevan monitoimitalon hankesuunnitelman ja arkkitehtisuunnitelman laadintaan. Osallistuvan suunnittelun laatuun panostettiin myös arkkitehtisuunnitelman tekijän valinnassa, jossa yhtenä kriteerinä oli aikaisempi kokemus osallistuvan suunnittelun menetelmistä. Hanke- ja arkkitehtisuunnitelmiin vaikuttamisen lisäksi, asukkaille tarjotaan mahdollisuus vielä kommentoida myöhemmin valmistuvaa lopullista arkkitehtisuunnitelmaa. Pilotin myötä alueella on olemassa jo kokemusta ja kiinnostusta osallistumisesta ja vuorovaikutteisesta suunnittelusta niin asukkaiden kuin viranhaltijoidenkin keskuudessa, mikä luo hyvät edellytykset myös tälle jatkotyöskentelylle.

Tapahtumat

Pilottien kokemusten mukaan kaupunkikulttuuri on entistä enemmän noussut osaksi alueellista identiteettiä. Pilotit ovat hyödyntäneet toiminnan kehittämisessä erilaisia tapahtumia, talkoita, kaupunginosajuhlia jne. Kaupunkikulttuuritapahtumat luovat tilaa lähidemokratian tiedon esille nostamiseen siellä missä ihmiset liikkuvat, ja sitä kautta voidaan saada uusia ihmisiä toimintaan mukaan. Esim. Kontufestarin aatteiden telta on tästä hyvä esimerkki. Kävijät voivat keskustella alueellisten toimijoiden, järjestöjen ja luottamushenkilöiden kanssa mieltä askarruttavista asioista. Toinen hyvä esimerkki on Malminkartanopäivä, jossa demokratiapilotti oli vahvasti näkyvässä.

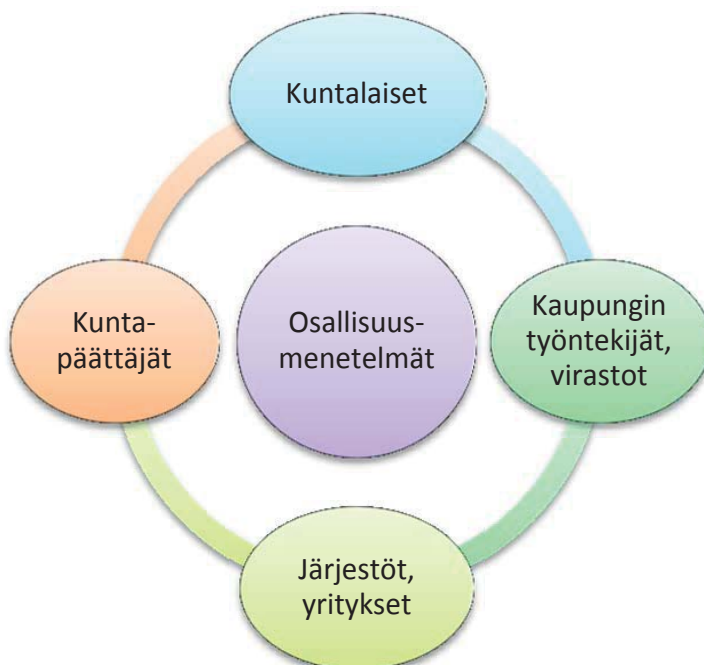
Kerro kartalla -teknologiatyökalu

Kaupungin oma Kerro kartalla -sovellus annettiin kokeiluvuonna ensimmäistä kertaa asukkaiden tarpeista nousevien ja heidän itsensä suunnittelemien kyselyjen toteutustyökaluksi Malminkartanon ja Helsingin pyöräilevät kaupunginosa pilotteihin. Malminkartanossa kerättiin sovelluksen avulla tietoa alueen siisteysongelmista ja etsittiin uusia ideoita asukaskyselyn avulla. Kehittämisideoita tarkastellaan jatkossa asukasyhdistyksessä siten, että niistä pyritään toteuttamaan osa itse ja osa esitetään kaupungin rakennusvirastolle. Helsingin pyöräilevät kaupunginosat -pilotissa sovelluksella kerättiin tietoa kaupungin osien asukkailta, yhdistyksiltä ja yrityksiltä siitä, millaiset liikenteet liittyvät ongelmat as-karruttavat eri kaupunginosissa.

Talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkayksikkö perehdytti pilotit sovelluksen käyttöön ja kyselyjen laatimiseen. Pilotit vastasivat kyselyjen sisällöistä ja vastausten käsittelystä. Kerro kartalla -sovellus on laajasti käytössä kaupungin omassa toiminnassa kunta-laisten mielipiteiden hakemiseen ja on osa Helsingin kaupungin verkkodemokratian kehittämistä. Kerro kartalla -sovellus voidaan katsoa edustavan deliberatiivista ja osallistavaa mielipidetutkimusta. Sovelluksella on pidemmälle vievä merkitys silloin, kun kerätty tieto vaikuttaa suunnittelu- ja kehittämisprosesseihin.

Erilaisten osallisuusmenetelmien toimivuuden ehto (kuvio 5) näyttäisi pilottikokemusten perusteella olevan tiivis yhteistyö ja vuoropuhelu sekä tiedon jakaminen ja käsittely kuntalaisten, kuntapäätäjien, virkamiesten ja alueellisten toimijoiden välillä.

 Kuvio 5. Osallisuuden vuorovaikutuskehä

Menetelmät auttavat eri osapuolia tuottamaan ja hyödyntämään niin kokemuksellista kuin asiantuntijatietoa alueelliseen tai kunnalliseen valmistelu- ja päätöksentekoon. Menetelmät auttavat jäsentämään kulloinkin agendalla olevaa informaatiota ja tietoa, jolloin tiedon vaikutus on merkityksellisempää. Eri osapuolten suhtautuminen tuotettuun tie-

toon voi olla myös erilaista. Tutkimusten mukaan (esim. Bäcklund 2007) asiantuntijoille voi joskus olla haasteellista ymmärtää kuntalaisen kokemustiedon merkityksellisyyttä tai päinvastoin. Esim. näyttöön perustuvien menetelmien ja työtapojen kehittämisessä on viime vuosina painotettu erilaisen tiedon käyttöä parhaimman lopputuloksen saavuttamiseen. Eri lähteistä tuotettu tieto on arvokasta ja rikastuttavaa kun tiedon analysointi- ja hyödyntämiskäytännöt ovat kunnossa. Osallistuvan lähidemokratian menetelmien kehittämisessä olisi nykyistä paremmin mahdollisuus erilaisen tiedon käytölle ja tulkinnalle. Tutkimustieto, kansalaistieto ja asiantuntijatieto saattavat yhdistettynä moniääniseen tietoon tuottaa paremman lopputuloksen kun yksisuuntainen tieto.

”Kommunikointi kaupungin suuntaan on haastavaa. Demokratiapilotin tavoitteita luoda päätöksentekijöitä hyödyttävää tietoa ei ole sisäistetty kaikissa kaupungin virastoissa. Edelleen törmäämme vanhaan ajatukseen, jossa asukkaat ovat päätöksentekoa hidastava ja rasittava osa-alue.”

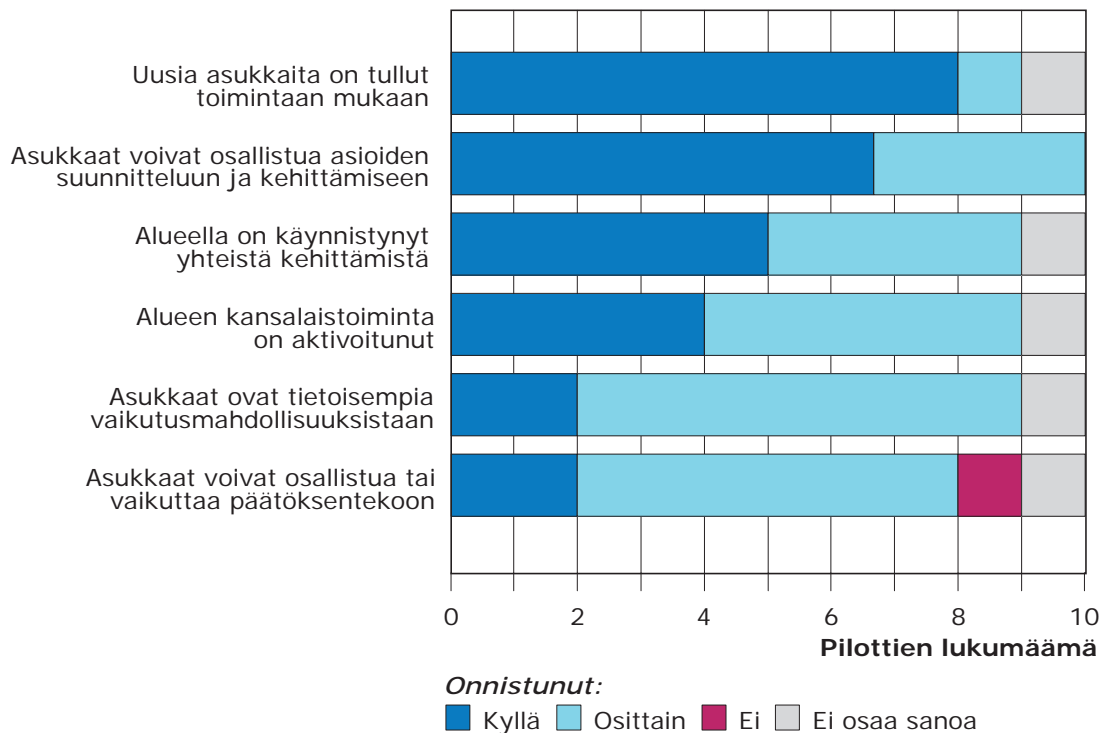
4.2 Minkälaista osallisuutta menetelmät edistävät?

Piloteissa kehitetyt menetelmäkorit näyttäisivät olevan hyviä ja mielekkäitä vuorovaikutuskäytäntöjä alueellisen tai kaupunkitasoisen demokratiatyön kehittämisessä. Tärkeä näkökulma on pohtia millaisesta osallisuudesta kulloinkin on kyse ja minkälaista tietoa menetelmät tuottavat.

Tässä arvioinnissa ei ollut mahdollisuuksia laajemmin selvittää pilottialueiden asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia lähidemokratian kehittymisestä tai pilotin vaikutuksista osallisuuden eri muotoihin. Asiaa tarkasteltiin pilottitoimijoiden kokemuksista ja näkökulmista käsin. Näkökulma on hieman kapea, mutta luotettavamman tuloksen saavuttamiselle, se olisi edellyttänyt huomattavasti laajempaa tutkimuskokonaisuutta. Arviointikyselyn mukaan (kuvio 6) alueellisen osallisuuden tila on hieman parantunut pilottivuoden aikana, joskin kuitenkin merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut. Useammat pilotit olivat väittämien kanssa useammin syksyllä samaa mieltä kuin keväällä. Pilottitoimijoiden mielestä eniten lisääntynyt oli asukkaiden tietoisuuden tila vaikuttamismahdollisuuksistaan.

Kuvio 6. Pilottitoimijoiden näkemykset alueellisen osallisuuden tilasta marraskuussa 2013 (N=10)

Yksi jäsenitys tarkastella osallisuuden tilaa tai kehittymistä on tieto-osallisuutena, suunnitteluosallisuutena, toimintaosallisuutena tai päätösosallisuutena (Korhonen & Tiala, 2002). Osallisuuden tarkastelu näistä neljästä näkökulmasta tuo näkyväksi tiedon tuottamisen tarkoituksen sekä osallistumisen tietoisuuden. Karkealla tasolla on pyritty haarukoimaan minkälaisesta tiedontuotannosta ja osallisuudesta pilottien kehittämistyössä on ollut kyse.

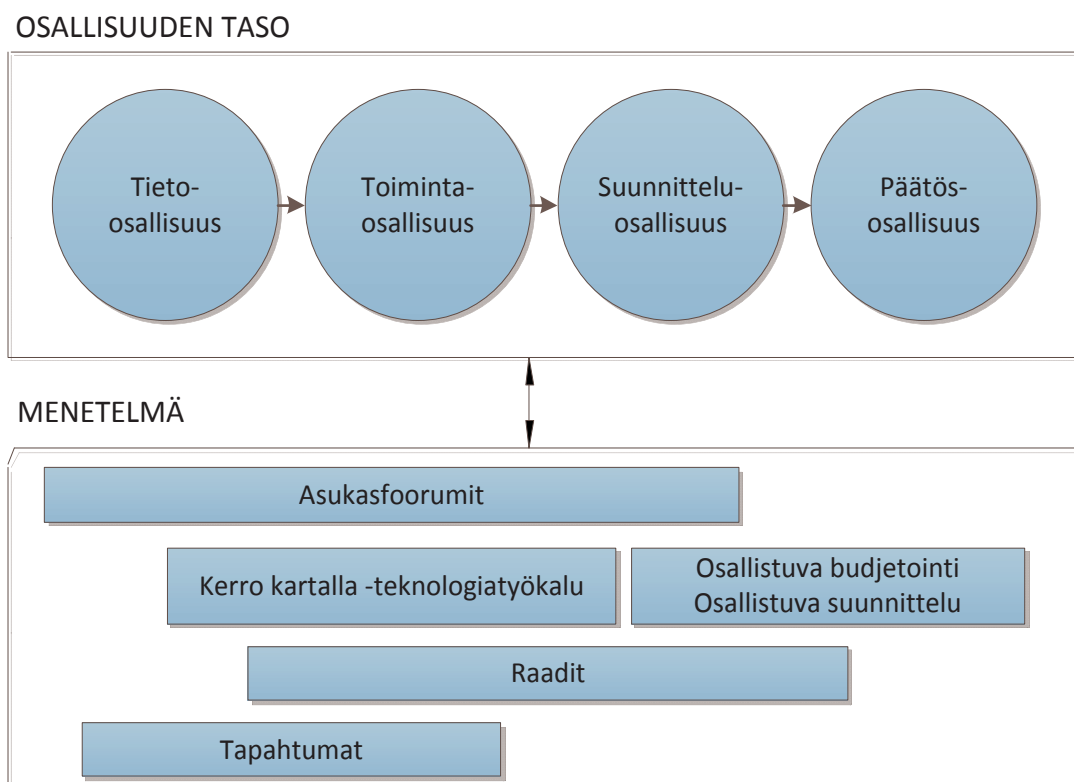
Tieto-osallisuudella tarkoitetaan, että asukkaat ovat tietoisempia vaikutusmahdollisuuksistaan, toimivat tiedon tuottajina ja vastaanottajina ja että mielipiteitä huomioidaan kehittämistyössä. Tieto-osallisuuteen liittyy oikeus tiedon saamiseen ja tuottamiseen ja se on edellytys muiden osallistumismuotojen vahvistumiselle. Suunnitteluosallisuus liittyy asioiden valmisteluun ja tarkoittaa, että asioiden valmistelut ovat vuorovaikutteisia ja asukkaat ovat voineet osallistua suunnitteluun ja kehittämiseen. Toimintaosallisuus tarkoittaa, että alueella on käynnistynyt yhteistä kehittämistä ja alueen kansalaistoiminta on aktivoitunut. Kyseessä on ihmisten omaa toimintaa ja konkreettista osallistumista erilaisiin tehtäviin elinympäristössä. Päätösosallisuudella tarkoitetaan, että asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon.

Osallisuuden eri muotojen toteutumisella ei näyttäisi olevan suurta vaihtelua pilottien kesken. Arviointikyselyn ja haastattelujen perusteella voidaan todeta, että kaikki osallisuuden muodot ovat läsnä vähintään jossain määrin kaikissa piloteissa. Pilottitoimijoiden mielestä oli hankala arvioida miten heidän toimintansa näkyy tai ei näy alueella asuvien kesken. Kaikki pilotit olivat yksimielisiä siitä (kuviota 6), että uusia toimijoita on tullut mukaan ja alueen asukkaille on tarjottu osallistumismahdollisuuksia pilottikehittämisen myötä.² Onko sitten asukkailla mahdollisuus vaikuttaa tiedon tuottamiseen tai valmistelu- ja päätöksentekoprosesseihin? Kahdeksan pilottia koki, että osittaista mahdollisuutta tähän on pilottivuoden aikana ollut, ja yksi pilotti koki että ei ole ollut mahdollista. Arviointiväittämiä on tosin saatettu tulkita hieman eri tavalla ja näkemys ei tietenkään edusta alueen asukkaiden näkemyksiä laajemmin.

2 Ei osaa sanoa -vaihtoehto on koko kaupunkia koskevan pilottihankkeen vastaus.

Miten piloteissa kehitetyt menetelmät sijoittuvat osallisuuden eri muotoihin? Jos tarkastellaan osallisuuden eri tasoja, suhteessa viiteen menetelmäkoriin voidaan havaita, että tieto-osallisuus on läsnä kaikissa (kuvio 7). Tiedon tuottaminen ja vastaanottaminen on demokratiakehittämisen perusta. Raatitoiminta ulottuu tieto-, toiminta- ja suunnitteluosallisuuteen. Vaikkakin kaupunkilaisten raadin julkilausuma on ollut käsittelyssä kaupunkisuunnittelulautakunnassa, niin kyse on lähinnä valmisteluun vaikuttamisesta. Tässä vaiheessa arviointia ei ole tiedossa miten kaupunginhallitus huomioi kuntalaismielipiteet päättäessään pysäköintipolitiikan linjauksista. Osallistuva budjetointi ja osallistuva suunnittelu sijoittuvat lähelle suunnittelu- ja päätösosallisuutta. Mikäli RuutiBudjetin osallistuvan budjetoinnin malli toteutuu suunnitelman mukaan, niin siinä nuoret ovat päässeet vaikuttamaan siihen, miten toiminnasta ja sen rahoituksesta päätetään. Sama ilmiö koskee Maunula-talon osallistuvaa suunnittelua. Asukasfoorumit sijoittuvat pääosin tieto-, toiminta- ja suunnitteluosallisuuteen. Kerro kartalla -teknologiatyökalu sijoittuu tieto- ja toimintaosallisuuteen. Varsinaista näyttöä kerro kartalla menetelmän käytön vaikutuksista suunnittelu- tai päätösosallisuuteen ei tämän pilottikokeilun perusteella ole. Tieto- ja toimintaosallisuutta edustavat alueilla järjestävät tapahtumat, jonka kautta kävijöille voidaan lisätä lähidemokratietietoa sekä saada asukkaita tekemiseen mukaan.

Kuvio 7. Menetelmien osallisuuden taso

5 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

Pilottitoimijoiden työ jatkuu vielä jossain määrin vuoden 2014 alkupuolella (taulukko 1). Kehittämistyö oli nivottu yhteen kaupunginosayhdistystoimintaan tai kaupungin toimintaan siten, että osittain vielä keskeneräiset asiat on tarkoitus toteuttaa. Osa piloteista kirjoittaa vielä alkuvuodesta omia yhteenvetojaan pilottivuoden kokemuksista ja kehitetyistä malleista ja nämä ovat sitten laajemmin kiinnostuneiden käytössä.

Taulukko 1. Tulossa olevia pilottien tuotoksia.

Menetelmäkori	Tulossa
Raadit	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupunkilaisten raadin menetelmäopas • Kansalaisraadin julkilausuman käsittelyprosessi kaupungilla • Terveysasemien raatien osallistujien kokemukset
Yksittäiset tai jatkuvat asukasfoorumit	<ul style="list-style-type: none"> • Vuosaari-toimikunta jatkuu • Mellunkylän yhteistoimintaryhmä jatkuu • Itä-Pasilan ”julkilausuma” tai tahtotila tulossa kuntalaisaloitteena
Suunnittelumallit	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuva suunnittelu jatkuu Maunula-talohankkeessa • Osallistuvan budjetoinnin prosessi viedään päätöksenteon kautta toimintaan
Tapahtumat	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuvat osana alueellisia kaupunginosayhdistyksen toimintaa
Kerro kartalla –teknologia-työkalu	<ul style="list-style-type: none"> • Helsingin pyöräilevät kaupunginosat -pilotissa kerätty kaupunkilaisten palaute käsitellään Roihuvuoren asukaskokouksessa

Pilottitoimijoilla oli vahva näkemys siitä, miten kaupungin tulisi jatkossa tehdä yhteistyötä kuntalaisten, asukasyhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa alueellisen lähidemokratian parantamiseksi. *”Kannattaisi koota useita asukasfoorumeita arvioimaan ja keskustelemaan pilottien kokemuksista ja johtopäätökset voitaisiin viedä eteenpäin kaupungin hallinnossa ja luottamushenkilöille.”*

Yleisesti toivottiin, että asukkaat otettaisiin mukaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kun suunnitellaan aluetta koskevia uusia ratkaisuja esim. puistoja tai palveluja. Kerro kartalla tyyppiset mielipidekartoitukset ovat hyviä, mutta tarvitaan myös muunlaisia

vuorovaikutuskeinoja, joissa asukkailla on mahdollisuus ilmaista mielipiteitä ja kohdata. Toivottiin kaupungilta näkyvämpää tiedotusta ja informaatiota siitä, mitkä ovat kuntalaisen keinot päästä osalliseksi vaikuttamaan asioihin. Nyt pilottitoimijoilla oli tunne, että asiat tuodaan lähinnä tiedoksi siinä vaiheessa kun valmistelu on pitkällä ja varsinaisia mahdollisuuksia vaikuttamiseen ei enää ole. Esimerkiksi osallistuva budjetointi, osallistuva suunnittelu ja erilaiset raadit voisivat olla keskeisiä menetelmiä, jotka antavat sisältöä, resursseja, motiivia ja osallistumisen puitteita ja rakenteita.

Raateja toteuttaneet pilotit esittivät, että jatkossa esim. lautakunnat voisivat päättää, että jos jossakin tarpeeksi suuressa hankkeessa valmistelijat eivät ole kuulleet tarpeeksi asukkaita järjestetään asukasraati. Samaan aikaan asukkailla on kuitenkin oltava mahdollisuus tehdä itse aloitteita alueella tärkeiksi koetuista asioista. Tämä edellyttää, että kaupunkiorganisaatiossa on riittävät valmiudet asukkaiden itse tekemien aloitteiden käsittelyyn. Raatia kannattaisi pilottien näkemyksen mukaan käyttää erityisesti seuraaventyyppisissä kysymyksissä:

- Kaupungin kaikkia asukkaita tai joitakin väestöryhmiä koskeva asia.
- Asia herättää/tulee herättämään paljon erilaisia ja vastakkaisia mielipiteitä.
- Aihe on tarpeeksi selkeästi rajattavissa, ja raadin tehtävä sekä toimivalta on selkeästi määriteltävissä osallistujille.
- Kaupunkistrategian valmistelussa, eri alueille asukasraateja visioimaan strategian arvoja.
- Kaupungilla voisi olla valmiuksia järjestää nopealla aikataululla hallinnon rajat ylittäviä, kevyitä virkamiestyöryhmiä tarpeen vaatiessa, sillä kaupunginosatason asiat koskevat usein useampien virastojen toimialoja.

Julkisuuden ja vuorovaikutuksen merkitys raatityöskentelyssä on iso, ja raatien tuloksia käsittelevien tahojen tulisi aina hyvin selkeästi ja avoimesti perustella, mitä asukkaiden ehdotuksista toteutettiin ja miksi joitakin ei toteutettu. Pilottien näkemyksen mukaan kaupungilla tulisi olla nykyistä paremmat valmiudet antaa palautetta toteutetuista työskentelyistä nyt ja tulevaisuudessa. ”Yksi vajaa vuosi on aivan liian lyhyt aika kokeilemaan asukasvaikuttamista! Virastot olisi pitänyt paimentaa paljon tehokkaammin kokeilun taakse. Kiitos.”

6 LOPPUPOHDINTAA

Helsingissä on laajasti erilaisia alueellisia toimintatapoja koota asukkaita yhteen ilmaiseen mielipiteitään sekä ottamaan kantaa erilaisiin asioihin. Helsingin kaupunginosayhdistyksen Helkan internetsivuilla (www.kaupunginosat.net/portal/) löytyy 84 eri kaupunginosan tietoja alueilla tapahtuvista asioista ja erilaisista toimintatavoista. Asukasyhdistyksiä on patentti- ja rekisterihallituksen tietojen mukaan Helsingissä 63 (www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri), joten yhteiskunnallista aktiivisuutta näyttäisi olevan. Ei ole tarkkaan tiedossa, minkä verran aktiivisia toimijoita asukasyhdistyksissä Helsingissä on. Helsingin osalta ei myöskään ole tuoretta tutkimustietoa asukasyhdistysten toiminnoista tai minkälaisiin asioihin milläkin alueella pyritään vaikuttamaan.

Hyvän ja toimivan demokratian kannalta olisi oleellista, että kaupungeissa on toimivia ja tiedossa olevia rakenteita siitä, miten kansalaiset voivat vaikuttaa asioiden suunnittelu-, valmistelu- ja päätösprosesseihin. Valtakunnallisessa demokratiaindikaattori seurannassa on havaittu, että viranomaisten järjestämistä kuulemistilaisuuksista tai muista osallistavista kuulemistavoista ei ole riittävän yksityiskohtaista ja kattavaa määrällistä tietoa tai tutkimustietoa, joka osaltaan tukisi demokratian seuraamista kuntatasolla. (Borg, 2013). Helsingin kaupungin tietokeskuksen tekemät tutkimukset helsinkiläisten käsityksistä osallisuudesta (2013, 2008, 2006) kertovat, että iso osa vastaajista haluaisi vaikuttaa oman alueensa asioihin tai laajemmin kaupungin päätöksentekoon. Tutkimusten mukaan kaupunkilaisilla ei kuitenkaan ole riittävästi tietoa siitä miten pääsee vaikuttamaan. Helsingin kaupunki on jatkuvasti parantanut tiedotusta sähköisistä palveluistaan mutta vielä tieto ei ole riittävästi tavoittanut kuntalaisia.

Demokratiapilottien työskentelyn seuraaminen on ollut yksi sukellus siihen, miten asukasyhdistyksissä ja Helsingin kaupungilla suhtaudutaan osallistuvaan lähidemokratiaan ja miten sitä halutaan kehittää. Pilottien kokemukset voidaan nähdä eräänlaisena otokseksi kaupungin demokratiatyön kehittymisessä. Pilottien kehittämisaika (vajaa vuosi) on erittäin lyhyt mutta silti kokemukset osoittavat, että tuloksia on syntynyt motivoituneen ja innostuneen asukas- ja virkamiesjoukon voimin. Pilottien asettamat tavoitteet olivat kunnanhimoisia ja koskivat pääosin alueellisten demokratiakäytäntöjen ja demokratiatilojen kehittämistä. Verrattaessa pilottien tavoitteita suhteessa saavutettuihin tuloksiin (ks. luku 3.1.) voidaan havaita, että demokratiakäytäntöihin tai menetelmiin liittyvät tavoitteet ovat toteutuneet lähes täysin kun taas demokratiatiloihin liittyvät tavoitteet jäivät saavuttamatta. Tavoitteiden ja tulosten saavuttamista on pääosin edistänyt toimijoiden oma aktiivisuus ja halu parantaa alueensa (tai toiminnon) lähidemokratiaa. Hidastavia tekijöitä ovat olleet riittämättömät resurssit ja liian lyhyt aika kaikkien tavoitteiden toteuttamiseksi. Pulmalliseksi asiaksi osoittautui, että yhteistyön luominen kaupungin virastojen kanssa eteni odotettua hitaammin. Niissä piloteissa, joissa onnistuttiin luomaan hyvä yhteistyö kaupungin virkamiehiin ja/tai päättäjiin, kehittämistyö eteni paremmin.

Pilottikauden alussa kaupunginjohdolla oli toiveena, että uusia osallistuvaa lähidemokratiaa parantavia teknologiaratkaisuja innovoitaisiin piloteissa. Teknologiaa on hyödynnetty lähinnä tiedotuksessa sekä pilottitoimijoiden välisessä yhteydenpidossa ja työskentelyssä. Teknologiaratkaisujen innovointi edellyttää rahaa ja resursseja, joita piloteilla ei ole ollut riittävästi. Kahdessa pilotissa kokeiltiin kaupungin Kerro kartalla-sovellusta, joka osoittautui osittain hyväksi välineeksi.

Pilottikokonaisuus on virittänyt keskustelua ja laajempaa pohdintaa osallistuvan lähidemokratian kehittämisestä kaupungin virastoissa sekä työtä ohjaavassa alueellisen kokeilun työryhmässä. Pilottivuoden aikana on tuotettu useita raportteja ja vuoden 2014 alkupuolella ilmestyvät vielä usean pilotin omat raportit. Pilottitoimijoiden kokemuksia on kerätty lomakekyselyin sekä haastatteluin esim. kaupunginosaradiossa. Tämän tuotetun materiaalin huolellinen analyysi ja hyödyntäminen kevään 2014 aikana voi tuottaa vanhan pohjan Helsingin uuden kaupunginkanslian asukasysteistyöosaston käynnistystyölle. Materiaalin hyödyntäminen uuden osaston toiminnan suunnittelussa, voitaisiin nähdä kuntalaisnäkemysten huomioonottamiseksi parhaimmillaan.

Toimintamallit, tieto ja vaikutukset

Pilottien kehittämät toimintamallit ovat paikallisissa olosuhteissa kehitettyjä ja kokeiltuja tapoja edistää alueen asukkaiden osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pilottien menetelmätuotokset on koottu menetelmäkoriksi, joka sisältää viisi kokonaisuutta: raadit, yksittäiset tai jatkuvat asukasfoorumit, suunnittelumallit, tapahtumat ja Kerro kartalla -teknologiatyökalu. Joidenkin menetelmien osalta (esim. osallistuva budjetointi, osallistuva suunnittelu, raatien julkilausumien käsittely) kehittämistyö ei ole vielä päättynyt ja lopulliset vaikutukset ovat osoitettavissa vasta aikaisintaan keväällä 2014. *Menetelmäkorin on hyväksi havaittujen käytäntöjen ja osallistuvan lähidemokratian työkalu.*

Kehitettyjen mallien hyvyttä on arvioitu etukäteen asetettujen kriteerien perusteella. Mallien onnistumisen kriteereiksi määriteltiin arvioinnin alkuvaiheessa: kaupunkilaisten osallistuminen ja alueellinen vaikuttaminen on kehittynyt positiiviseen suuntaan, uusia toimintamalleja on luotu ja teknologiaa on hyödynnetty kehittämistyössä. Menetelmäkorin kaikki toimintamallit täyttävät nämä kriteerit ja voidaan suhteessa niihin pitää onnistuneina. Alueelliset ja paikalliset olosuhteet on kuitenkin aina huomioitava osallisuusmallien toteuttamisessa. Yhtä tärkeää on etukäteen pohtia, minkälaista tietoa mallilla tuotetaan ja mihin tarkoitukseen. Suurin osa menetelmäkorin malleista kiinnittyy tieto-, toiminta- tai suunnitteluosallisuuteen. Vain harvat malleista ovat sellaisia, jotka tähtäävät suoraan päätösosallisuuteen. Voidaan siis ajatella, että tämän menetelmäkorin mallit soveltuvat tilanteisiin, joissa halutaan vaikuttaa alueellisiin tai paikallisiin olosuhteisiin esim. julkisten ulkotilojen kohennukseen. Mallit tähtäävät kuntalaisten mahdollisuuteen vaikuttaa asioihin valmisteluvaiheessa. Piloteissa kokeillut osallistuvan budjetoinnin ja osallistuvan suunnittelun mallit tähtäävät osaltaan päätösosallisuuteen. Molempien mallien työ on vielä kesken ja on liian varhaista arvioida kyetäänkö niillä vaikuttamaan päätöksentekoon.

Menetelmäkorin toimintamallien *vaikuttavuus on riippuvaista siitä, miten ne otetaan käyttöön* ja miten ne tulevat osaksi Helsingin kaupungin vuorovaikutustyötä. Menetelmäkorin mallit tuottavat kuntalais-, järjestö- ja viranomaistietoa. Lehtonen (2012) toi tutkimuksessaan esille viitekehysten (taulukko 2), jota käyttämällä syntynyttä tietoa olisi mahdollista jäsentää nykyistä paremmin. Hänen mukaan kolme tärkeintä tiedon olottuvuutta ovat: tiedon tulkinta, tiedon esittämisen tavat ja toimijoiden tunnistaminen. Lehtosen esittämien olottuvuuksien lisäksi tulisi huomioida eri tiedonlähteet. Kansalaiset, virkamiehet, järjestöt, poliittiset päättäjät jne. tulkitsevat informaatiota aina omista viitekehysistään katsottuna.

Taulukko 2. Tiedon uskottavuuden rakentumisen ulottuvuudet

Tiedon uskottavuuden rakentamisen ulottuvuudet	Vastaa kysymykseen
Tiedon tulkinta	Miten toimijat muodostavat ymmärrystä tilanteista? Miten asioista tehdään merkityksellisiä?
Esittämisen tavat	Miten tietoa tehdään näkyväksi, esitetään ja argumentoidaan siten, että se palvelee tiettyä päämäärää?
Tunnistaminen	Miten toimijoiden olemassaolo tunnustetaan? Miten paikallista tietoa esitetään siten, että se tunnustetaan julkisesti uskottavaksi ja edustavaksi?

Pilottien kehittämien mallien käyttöönoton turvaamiseksi kaupunkitasolla näitä kolmea ulottuvuutta voisi pohtia laajemminkin. Niissä piloteissa, joissa tuotettiin julkilausumia erityisesti tiedon esittämisen tapa voi olla merkityksellistä. Jotta esim. julkilausumilla olisi merkitystä tiedon tunnistaminen virkamies- tai luottamushenkilötasolla olisi tärkeää.

Pilottien ja kaupungin välinen yhteistyö

Projektityöntekijät ovat olleet merkittävässä roolissa pilottien ja kaupungin virastojen yhteistyön rakentumisessa. Lähes kaikissa piloteissa on ollut sellaisia tapahtumia, foorumeja tai muita toimintoja, joissa yhteyttä kaupungin virkamiehiin on tarvittu. Pilottikauden aikana rakennettu virastoyhteyshenkilöverkosto osoittautui osittain toimivaksi ratkaisuksi. Yhteyshenkilöt pystyivät jossain määrin tukemaan pilotteja heidän työssään. Verkosto syntyi ehkä nopeaan pilottikehitykseen nähden hieman liian myöhään ja kaikki pilotit eivät ehtineet hyödyntämään sitä. Piloteille ja yhteyshenkilöille ei ollut myöskään ihan selvää, minkälaisissa asioissa yhteistyötä olisi voinut tehdä. Arviointitulokset kertovat, että *Helsingin kaupungin virastoilla on hyvin erilaisia vuorovaikutuksen käytäntöjä ja toimintatapoja* kuntalaisten ja asukasyhdistysten kanssa. Toimintatapojen hyvyyteen tai huonouteen ei voida tämän arvioinnin aineistolla suoraan ottaa kantaa. Varovasti voidaan todeta, että näyttää siltä, että asukkaiden kanssa tehtävä vuorovaikutustyö on virkamieskohtaista ja virastokohtaisia yhteisesti sovittuja vuorovaikutuskäytäntöjä ei laajemmin ole.

Yhdeksi arviointikriteeriksi oli asetettu, että hallinnollinen ja alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus ovat parantuneet. Pilottien itsearvioinnin mukaan tärkeimmät alueelliset toimijat saatiin mukaan työhön. Kaupungin virastoihin ja virkamiehiin onnistuttiin luomaan yhteys ja vuoropuhelu saatiin käyntiin. Jo lyhyen arviointijakson aikana pilotit arvioivat vuoropuhelun parantuneen. Pilottitoimijoiden mukaan virastojen vastuu yhteistyöstä oli kuitenkin sattumanvaraista ja jäi liiaksi pilottitoimijoiden varaan. Virastojen osalta aineistoa tästä kysymyksestä ei juuri saatu.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta yhteistyön toimineen kohtalaisesti. Osallistuvan lähidemokratian kehittämisessä ja erilaisten osallistuvien toimintamallien toteutuksessa kaupungin virastot ovat tärkeässä roolissa. Nyt kerätyt kokemukset osoittavat, että tämä on katvekohta, jossa tarvitaan vielä kehittämistä kaupungin omassa toiminnassa.

Lopuksi yhden pilotin loppuarvio:

”Tämä on ollut hieno yhteishanke, jonka tekemiseen on ollut ilo osallistua. Henkilökohtaisesti yllätyin menetelmän voimasta, ja selvästi näin kävi myös monille muille. Optimistisena ja mielenkiinnolla odotan tulevaa.”

LÄHTEET

- Borg, Sami (toim.) (2013) Demokratiaindikaattorit 2013. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 52/2013.
- Bäcklund, Pia & Raine Mäntysalo (2010) Agonism and institutional ambiguity: Ideas on democracy and the role of participation in the development of planning theory and practice – the case of Finland. *Planning Theory* 9(4) 2012.
- Bäcklund, Pia, toim. (2008) Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia (2007) Tietämisen politiikka. Kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia & Kuokkanen, Anna & Henriksson, Riikka (2006) Kuntalaisten ja hallinnon vuorovaikutuksen käytännöt Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) (2002) Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus, Helsinki.
- Demokratiapolitiikan suuntaviivoja. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriö 14/2010.
- Högnabba, Stina (2013) Alueellisen osallistumisen kokeilu – pilottihankkeiden lähtötilanteen ja tavoitteiden kuvaus. 22.3.2013. Helsingin kaupungin tietokeskus. Internetjulkaisu osoitteessa www.demokratia.hel.fi
- Högnabba, Stina (2013) Alueellisen osallistumisen kokeilu – tilannekatsaus. 20.8.2013. Helsingin kaupungin tietokeskus. Internetjulkaisu osoitteessa www.demokratia.hel.fi
- Kallio, Kirsi & Bäcklund, Pia (2012) Oletettu alueellisuus, kuviteltu osallisuus – tilalliset sidokset julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa retoriikassa. *TERRA* 124:4 2102.
- Kettunen, Pekka (2002) Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Korhonen, Johanna & Tiala, Toini toim. (2002) Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Sisäasiainministeriö ja Suomen Kuntaliitto.
- Lahti, Tanja & Laine, Markus (2013) Kaupungin toiminta tutummaksi ja vuorovaikutus vahvemmaksi. Helsinkiläisten näkemyksiä kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta vuonna 2012. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lehtonen, Pauliina (2013) Julkisesti uskottavat. Kansalaisten kokemuksellinen tieto ja performatiiviset osallistuskäytännöt. Tampereen yliopisto.
- Niinikoski, Marja-Liisa & Setälä, Maija (2012) Deliberatiivisen demokratian keinoja testaamassa. Foorumikokeilu osana kunnallista päätöksentekoa. *Hallinnon tutkimus* 4/2012.
- Nupponen, Terttu (2010) Huolenpito, itsemäärääminen ja itsevastuu. Teoksessa: *Ruohonjuuresta ruohonkärjeksi – rikastavat yhteisöt ja alueet*. Helsingin kulttuurikeskus.

Paasivaara, Leena & Suhonen, Marjo & Virtanen, Petri (2011) Projektijohtaminen
hyvinvointipalveluissa. Tietosanoma, Helsinki

Pihlaja, Ritva & Sandberg, Siv (2012) Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit
Suomen kunnissa. Valtiovarainministeriön julkaisu 27/2012.

Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit. Käsikirja (2009). Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vartiainen, Pirkko & Mäkinen, Eija, Ollila, Seija ym. (2013) Deliberatiivinen käänne
lähidemokratiassa: Ikäihmisten näkemyksiä osallistumisesta. Futura 4/2012.

Typpi, Janne & Reunanen, Titta & Rissanen, Outi (2013) Alueellisen osallistumisen kokeilu.
Väliraportti 13.9.2013. Internetjulkaisu osoitteessa www.demokratia.hel.fi

Typpi, Janne & Reunanen, Titta & Rissanen, Outi (2013) Alueellisen osallistumisen kokeilu.
Loppuraportti. Luonnos 13.12.2013.

www.kaupunginosat.net/portal

www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri

Tekijä(t) Högnabba, Stina		
Nimike "Unelmia, pikavoittoja ja demokratiapohinää" Helsingin demokratiapilottien tulokset		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupungin tietokeskus	Julkaisu-aika 2014	Sivumäärä, liitteet 39 sivua
Sarjan nimike Tutkimuskatsauksia - Helsingin kaupungin tietokeskus		Osanumero 2014:1
ISSN (painettu) 1455-7266	ISBN (painettu) 978-952-272-623-0	Kieli fin, swe, eng
ISSN (verkossa) 1796-7236	ISBN (verkossa) 978-952-272-624-7	
Tiivistelmä <p>Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa Helsingin demokratiapilottien kehittämistyöstä ja saavutetuista tuloksista. Arvioinnissa selvitetään miten pilotit ovat onnistuneet edistämään kaupunkilaisten osallisuutta sekä minkälaisia toimintamalleja ja työkaluja on onnistuttu luomaan. Pääosa piloteista on toiminut asukasvetoisesti ja kokeiluvuoden kantavana ajatuksena oli, että osallistuvan lähidemokratian eri muotoja kokeillaan ja rakennetaan asuinalueiden ja asukasyhdistysten näkökulmasta kaupungin projektityöntekijöiden tukemana.</p> <p>Arviointi perustuu pilottitoimijoiden, projektityöntekijöiden ja Helsingin kaupungin eri virastojen yhteyshenkilöiden näkemyksiin. Näkemyksiä on kerätty haastatteluin ja lomakekyselyin. Lisäksi on aktiivisesti seurattu pilottien toimintaa sosiaalisessa mediassa.</p> <p>Arvioinnin tulokset osoittavat, että varsin lyhyen kehittämisajan puitteissa pilotit ovat onnistuneet kehittämään hyviä osallistuvan lähidemokratian menetelmiä ja toimintatapoja; raateja, yksittäisiä ja/tai jatkuvia asukasfoorumeja, suunnittelumalleja, Kerro kartalla -teknologiasovelluksen kokeiluja sekä lukuisia tapahtumia. Mallien toteuttamisessa Helsingin kaupungin eri virastot ja järjestöt ovat olleet merkittäviä yhteistyökumppaneita. Helsingin kaupungin haasteena on kehittää omaa vuorovaikutustyötään sekä jäsentää eri toimintatapojen tiedontuotantoa ja hyödyntämistä valmistelussa ja päätöksenteossa. Hyvänä tuloksena on se, että kehittämis työ jatkuu usealla alueella asukasyhdistysten tai kaupungin koordinoimana. Pilottivuoden kokemukset toimivat erinomaisena tietolähteenä Helsingin kaupungin uuden asukas-yhteistyöyksikön perustamisessa.</p>		
Asiasanat Lähidemokratia, osallisuusmenetelmät, kansalaisraadit, asukas-yhteistyö		
Hinta Hinnaston mukaan	puh. 310 36293	
Myynti Tietokeskuksen kirjasto, Siltasaarenkatu 18–20, 00099 Helsingin kaupunki, puh. 310 36377		

”UNELMIA, PIKAVOITTOJA JA DEMOKRATIAPÖHINÄÄ”

Helsingin demokratiapilottien tulokset

Helsingin kaupungin yhtenä strategisena tavoitteena on lisätä kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kehittämällä menetelmiä asukkaiden äänen kuulumiselle ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistamiselle. Vuodelle 2013 käynnistettiin alueellisen osallistumisen kokeilu eli ns. demokratiapilottikokeilu. Kymmenen pilottia on kehittänyt osallistuvaan lähidemokratiaan perustuvia toimintamalleja ja toimintatapoja alueellisen vaikuttamisen kasvattamiseksi.

Pilottikokeilu ja sen arviointi on tuottanut tietoa vuorovaikutuksellisista toimintatavoista sekä luonut tietopohjaa osallistuvan lähidemokratian ja verkkodemokratian kehityssuunnille Helsingissä.

Pilotin kommentti:

”Tämä on ollut hieno yhteishanke, jonka tekemiseen on ollut ilo osallistua. Henkilökohtaisesti yllätyin menetelmän voimasta, ja selvästi näin kävi myös monille muille. Optimistisena ja mielenkiinnolla odotan tulevaa.”

Julkaisutilaukset

p. 09 310 36293

Internet

www.hel.fi/tietokeskus